

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

בפניי כבוד השופטת, סגנית הנשיא אלה מירז

בעניין המנוח: מר פלוני ז"ל

ובעניין: עורך הדין – מנהל העיזבון הזמני

המבקש: הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
ע"י ב"כ עו"ד יובל אדלר ואח'

נ ג ד

המתנגד: הבן המתנגד
ע"י ב"כ עו"ד בעז קראוס ועו"ד עמית אלום

פ ס ק ד י נ

מבוא

1. המנוח יליד 1946, הלך לעולמו ביום 19.2.2015 בהיותו גרוש, והותיר אחריו צוואה בעדים עליה חתם ביום 15.3.2004. למנוח ולאשתו-לשעבר בן יחיד, מר אלמוני – הוא המתנגד לקיום הצוואה (להלן – "הבן").
- בצוואתו מינה המנוח את עו"ד ה' המנוח כמנהל עיזבונו והותיר הוראות לחלוקת עיזבונו, ואלה הן בתמצית:
- א. לאחר פטירתו, ימכר כל רכושו "לכל המרבה במחיר" על-ידי מנהל העיזבון, ומתמורת המכר יזכה בנו המתנגד למנה בשיעור \$ 36,000 - "המהווים פעמיים חי כדי שביום מן הימים יזכרני לטובה למרות התנכרותו כלפי היום" [הדגשות אינן במקור, כך להלן] – כך לשון הצוואה (ס' 2(א)-(ב) לצוואה).
- ב. יתרת התמורה ממכירת כל רכושו של המנוח כאמור, תופקד בקרן נאמנות בניהול מנהל העיזבון ונשיא הטכניון בחיפה. המנוח ציווה ש"הקרן תיועד לחלוקת מלגות לחיילים קרביים אשר לומדים במוסד הטכניון [...] (ס' 2(ג) לצוואה).
- ג. המנוח הוסיף וציווה ש"קרן המלגות תישא את שמות הורי המנוחים [...] שאימצו אותי לחיקם ועשאוני לבנם ושאותם אני אוהב אהבה רבה וידעתי לכבדם ולהוקירם; והלוואי בני היה מוקירני כך [...] (ס' 2(ד) לצוואה).
- ד. עוד ציווה המנוח שמיטלטליו יפוזרו "לצורכי צדקה" בהתאם לשיקול דעת מנהל העיזבון.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

2. על פניו, בחר אפוא המנוח להדיר את בנו מעזבונו ולצוות לו מנה שמהווה באופן ברור חלק זניח מעזבונו. תחת זאת ציווה המנוח להקים מעזבונו הקדש לטובת חיילים קרביים. המנוח מצא לנכון להסביר את מניעיו בסעיף 1 לצוואה. בשל חשיבותם, יובאו הדברים כלשונם:

"[...] אני מבקש להבהיר לכל ידידי ומוקירי ובני משפחתי, שצוואתי זו נעשית לאחר התלבטות קשה ומחשבות אין ספור. בני יחידי אלמוני מתנכר לי שנים אחדות, נוטר לי איבה ואיננו מכבד אותי כמלוא הנימה. הדברים שאני אומר כאן נאמרים בעדינות כדי לא להשאיר משקעים יתרים לדורות הבאים אך נפגעתי עד עומק נשמתי מהתייחסותו של בני, שכבר איננו ילד, כלפי".

3. לשון הצוואה נהירה ובהירה וככל שמשקפת את רצונו של המנוח, הרי שקשה לטעות ברצון זה. אלא שבצוואתו זו, ביטל המנוח את צוואתו הקודמת, שנחתמה שנה קודם לכן, ביום 6.3.2003. גם היא נחתמה בפניי עו"ד ה' המנוח (להלן – "הצוואה הקודמת"). כבר בקריאה ראשונה ניכר לעין הפער בין הצוואה הקודמת, הוראותיה והרוח העולה ממנה, לבין הצוואה הנדונה בענייננו, בה המנוח הדיר הלכה למעשה את בנו מלרשת את נכסיו.

4. בצוואה הקודמת אם כן, המנוח ציווה את כל רכושו לבנו המתנגד, ובלשון הצוואה – "לבני יחידי" (ס' 2 לצוואה הקודמת).

5. המנוח ביקש עוד להבטיח שלא זו בלבד שבנו יירש אותו, אלא שאיש זולת הבן לא יהנה מעזבונו, אף לא באופן עקיף, והדברים כוונו כלפי אשתו לשעבר – אמו של הבן. לפיכך ציווה שהבן "לא יהיה רשאי להעביר כספים או רכוש לאמו [...]" משום שכל רכושי כפי שפירטתי לעיל וכפי שיהיה לי בעת מותי מיועדים לו ולרווחתו ועל מנת שיצליח בחיים ואינני רוצה כי תעורב ברכושי המועבר אליו אמו [...]" (שם, ס' 3).

6. עוד ציווה המנוח ש"כדי למנוע אפשרות של העברת רכושי לאחרים שלא בהתאם לצוואתי", תירשם הערת אזהרה על הנכס לטובת בן דודו של המנוח מר א"ר, ולטובת מנהל העזבון עו"ד ה' המנוח. המנוח הועיד לשניים תפקיד, והוא לאשר שהבן והוא בלבד עושה שימוש בנכס, אם למגורים ואם להשכרה. עוד נדרשים השניים לאשר לבן למכור את הנכס – בעקבות מצב בריאותי, או לכשהבן יתחתן - וכל זאת עד הגיע הבן לגיל 33, אז רשאי יהיה לעשות בנכסי העזבון כרצונו ללא סייג. בנוסף, אמורים השניים לאשר לבן כל משיכת כספים מחשבונו המנוח בסכום העולה על 5,000 ₪, ולוודא שהכספים נמשכו לצרכיו (שם, ס' 4-5).

7. לבסוף, ציווה המנוח סכום בשיעור \$ 20,000 לקרן "ליב", וציין ש"אני אוהב את חיילי ישראל אהבת נפש" (ס' 6).

8. לאחר פטירת המנוח, מונה עו"ד ה' (בנו של עו"ד ה' המנוח) ביום 2.3.15 למנהל עזבון זמני מתוקף הצוואה על פי החלטת הרשמת לענייני ירושה בחיפה. המבקש, הוא מוסד הטכניון, עתר למינוי קבוע של מנהל העזבון ולמתן צו לקיום צוואת המנוח. הבן הגיש התנגדות לקיומה. היועץ המשפטי לממשלה לא מצא טעם לקחת חלק בהליכים אלה. אלה הם אפוא ההליכים העומדים להכרעה בפסק דין זה:

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

- 1 א. ת"ע 15-06-11099 – בקשת המבקש למתן צו קיום צוואה ;
- 2 ב. ת"ע 15-06-11137 – בקשת המבקש למינוי מנהל עיזבון קבוע ;
- 3 ג. ת"ע 15-06-13736 – התנגדות הבן למתן צו לקיום הצוואה.
- 4
- 5 9. נציין שהנכס העיקרי של העיזבון, הוא זכויות המנוח במגרש רחב ידיים ובבית אחד (מתוך שניים) הבנויים
6 עליו, ומצוי ב[...]. מטענות הצדדים עולה שמנהל העיזבון הזמני מחזיק בידיו חוות דעת שמאי לפיה שווי
7 זכויותיו של המנוח במקרקעין כאמור, הוא 4,500,000 ₪ (ע' 2, ש' 28). סיפורו של המגרש וצמד הבתים
8 הבנויים, שזורים בסיפור המעשה בענייננו ונרחיב בהם.
- 9 10. הנסיבות בענייננו אינן פשוטות להכרעה כלל ועיקר, ואת ההכרעה יש לחלץ מקרביו של סיפור המקרה, עמוק
10 בעובי הקורה. נטעים בקליפת אגוז, שהמנוח סבל כל חייו הבוגרים ממחלת נפש ואובחן כסכיזופרני-
11 פרנואידי. בהתאם למצבו שידע עליות ומורדות אושפז גם באשפוז כפוי, מספר פעמים ולתקופות זמן שונות,
12 והיה נתון במעקב פסיכיאטרי. המנוח הזדקק לתרופות המתאימות על מנת לייצב את מצבו, ולא תמיד
13 הקפיד על נטילתן. אין מחלקות שמחשבות שווא מסוגים שונים ליוו את המנוח לאורך ימיו וחזיונות השווא
14 שהיו מנת חלקו הביאו אותו למצבי קיצון. נסיבות אלה מאתגרות את בחינת טענות הצדדים בנוגע לכשירותו
15 של המנוח להבין את טיבה של הצוואה במועד חתימתה.
- 16 11. בית המשפט נדרש לתהות על מצבו הרפואי והנפשי של המנוח ומאפייניו, והן על משמעותה והשפעתה של
17 מחלתו בזיקה לכשירותו של המנוח להניח צוואה. במישור זה עמדו לעיני בית המשפט סימוכין רפואיים
18 הנוגעים למנוח מתוקף צווי גילוי מסמכים, והן עדותו של הרופא הפסיכיאטר שטיפל במנוח שנים ארוכות,
19 ד"ר תאופיק קראקרה (להלן – "הרופא") והמומחה שמונה מטעם בית המשפט.
- 20 12. ביום 15.11.16, מונה בהסכמת הצדדים ד"ר איתן חבר, פסיכיאטר, כמומחה מטעם בית המשפט (להלן –
21 "המומחה"), שהניח על שולחן בית המשפט את חוות דעתו ביום 18.4.17, והן חוות דעת משלימה ביום
22 24.6.18. הרופא והמומחה נחקרו שניהם ארוכות בפני בית המשפט.
- 23 13. לצד הנדבך הרפואי, נחשף בית המשפט גם לנסיבות המקרה ולאורחות חייו של המנוח, ממעגל האנשים שהיו
24 הקרובים אליו וסבבו אותו. הדברים עלו מפי עדים מרובים על פני ארבעה דיוני הוכחות, ועלה מלפני בית
25 המשפט שיקוף שנמצא נאמן למדי לאורחות חייו של המנוח, ולגלי ההדף שגרמו התנהגותו ומחלתו כלפי
26 חוץ, תוך פגיעה קשה ביותר בסובבים לו.
- 27 14. לצד זאת גיבשו הראיות אף תמונה נאמנה על חיי המתנגד, בנו היחיד של המנוח, מאז היותו פעוט. ניכר
28 שלאורך כל חייו ביקש הבן למלא את החלל שנוצר בעקבות גירושי הוריו ומחלת אביו, ולבקש פעם אחר פעם
29 את קרבתו של האב, ניסיונות שלא תמיד זכו לקרבה ובשנים האחרונות נדחו ע"י האב והותירו את בנו דואב
30 וחבול.
- 31 15. הצדדים כמעט ואינם חלוקים על עובדות המקרה. מה גם שהמבקש בענייננו, הטכניון, אינו בן משפחה, לא
32 היו בינו לבין המנוח כל הכרות או זיקה, וכבעל דין אין בידיו לתרום דבר למסכת העובדתית - מלבד ניסיון

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

לסתור טענות המתנגד. אך המחלוקת המשפטית פערה תהום בין הצדדים ונסובה על מצבו הרפואי של המנוח, מאפייניו ומשמעותו. בעוד המבקש מחזיק בדעה שהמנוח הבין ויכול היה להבין טיבו של מעשה הצוואה בעת חתימתה, חרף מחלתו, סבור הבן המתנגד שלא כך היא, ושהצוואה ו"רצונו" כביכול של המנוח מעוותים, ונובעים ממחלתו וממחשבות שווא, אותן ייחס המנוח לבנו על גבי הצוואה מבלי שהיתה לדברים אחיזה במציאות.

טענות הצדדים

תמצית טענות הבן המתנגד

16. הבן נולד בשנת 1981, בסמוך לנישואי אביו המנוח לאמו, שנפרדו כבר בשנת 1983. הבן תיאר בתצהירו (סומן מת/6) יחסים עכורים בין הוריו, "צעקות ומריבות קשות". הוא מתאר עוד יחס קר מצד אביו, ומוסיף שהיה צריך להתחנך לאביו לקבלת יחס (ס' 3). לדבריו הוא לא ידע על מחלתו של אביו עד הגיעו לגיל 16. בילדותו אמו נהגה לומר לו שאביו במילואים בכל פעם שאושפז וניתק קשר. הוא מתאר את אביו המנוח, לאורך כל חייו, כאדם מוזנח, שהזניח את עצמו ואת ביתו. שהותו עם האב המנוח כילד ונער התאפיינה במפח נפש. אביו היה מאבד שליטה "מתפרץ עלי, צועק בקולי קולות, אפילו הוא היה מרביץ לי מול כל האנשים בקניון" (ס' 4).
17. מטעמו של הבן הוגשו עוד תצהירי גב' פלונית, אמו של הבן המתנגד וגרושתו של המנוח; גב' אלמונית, אחות האם ודודתו של הבן המתנגד; מר י"מ ומר א"ק שהכירו את המנוח במקום עבודתם המשותף ב[...]. אלה שפכו אור בתצהיריהם וחקירתם הנגדית על גרסת המתנגד ועל אופיו, התנהגותו ומעשיו של המנוח.
18. בשנת 2004, לאחר שהבן השתחרר משירות חובה, הבן ישב לדבריו עם אביו המנוח במסעדה ב[...]. המנוח סיפר לו שהוא בונה קומה נוספת לביתו והוא מייעד אותה עבורו כך שיוכל להתגורר בקומה מעל אביו. הבן שמח על כך מאוד, ואביו שמח אף הוא. היה זה בבחינת רף חדש בשיקום יחסיהם, כעת שהבן בגר ומתחיל את חייו. על פי המתואר בתצהיר הבן (ס' 5) נסיבות אלה שימשו רקע למריבה והמשבר שהביאו לקרע בין השניים.
19. לדבריו, בזמן שהוא ואביו שוחחו על הבנייה הצפויה - על ריצוף וחיפוי, על חדר האמבטיה וכיוצ"ב – ביקש הבן שאת הכלים הסניטריים יבחר יחד עם אמו. הבן חש שכך ראוי, שכן עד כה התגורר עם אמו ורצה לכבדה, וגם לעודד אותה על רקע העובדה שהנה הוא עובר להתגורר עם אביו ו"עוזב" את ביתה. לטענת הבן, בקשה זו מצדו הביאה את המנוח לנקודת שבירה, בו במקום. לדבריו המנוח "נכנס לטירוף, התחיל לצרוח ולהשתולל בכל המסעדה, אמר לי 'תלך לאמא שלך. אני לא צריך אותך'". המנוח המשיך בהתנהגותו הקיצונית גם ששבו הביתה, ולדבריו הבן "פשוט גירש אותי מהבית". מהמשך תיאורו של הבן עולה שמיום זה, המנוח למעשה הפנה לו גב. פניותיו החוזרות ונשנות של הבן אל האב באמצעות הטלפון ובביקורים על סף ביתו, נענו ב"אין לי בן" ו"מעולם לא היה לי בן".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

20. לדבריו, תחילה חשב שאביו מתלוצץ, עד שהבין ש"כחלק מהמצב הנפשי הקשה של אבא, הוא פשוט מחק אותי מהזכרון שלו ולא זכר יותר שאני הבן שלו" (ס' 6-7). כך עמד המנוח במריו, וסירב לפגוש גם את אשתו של הבן, שהיתה אז חברתו, וגירש את השניים מפתח הדלת. לימים הגיע אליו עם הזמנה לחתונתו הקרובה, אך האב סירב וטרק הדלת (ס' 8-9).
 21. לאחר שהלך המנוח לעולמו, הבן, אמו ובעלה הם שדאגו לסידורי ההלוויה, והם שנשאו בעלות הכרוכה בכך. הבן קרא קדיש מעל קבר אביו, אמו וכל משפחתה נכחו בהלוויה, לרבות כל המשפחה של אשתו. הוא ישב שבעה על אביו, והוא ומשפחתו נהגו במנוח ברוב כבוד.
 22. לאורך כל חייו הוא ביקש להתקרב לאביו והיה צמא לקרבתו. הוא מעולם לא התנכר לאביו. למרות המרוצים שאכל מאביו, הוא קיבל את העובדה שאביו סובל מ"מחלת נפש", והוסיף וכיבד אותו עד יומו האחרון.
 23. לטענת המתנגד אין שחר או בסיס עובדתי לטענות אותן אביו ייחס לו בצוואתו, כאילו הבן התנכר לו, לא כיבד אותו או נטר לו איבה. ההיפך הוא הנכון. לטענת המתנגד, המחלה ממנה סבל אביו, ומחשבות השווא שהיוו חלק ממחלתו, הן הבסיס להתנהגות אביו, שבחר לבטל את הצוואה הקודמת, ולהדיר את בנו מעזבונו. במובן זה, הצוואה "נעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה" כלשון סעיף 26 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן – "חוק הירושה"). לפיכך עותר הבן, להורות על בטלות הצוואה.
 24. בכתב ההתנגדות העלה הבן בנוסף לטענה בדבר העדר כשרותו של המנוח לצוות כאמור, אף טענות לקיומה של השפעה בלתי הוגנת וכן מעורבות מצד הבן דוד או אחרים בעריכת הצוואה. המתנגד חזר בו מעילות אלה שנזנחו בתצהירי המתנגד ובסיכומיו.
- טענות המבקש – הטכניון**
25. לטענת המבקש, הבן מתקשה להשלים עם רצון אביו העולה ומשתקף מהצוואה. חזקה על אדם שהוא כשר לפעולות משפטיות, לרבות עריכת צוואה, וטענות להעדר כשרותו נדרשות להתייחס למועד עריכת הצוואה.
 26. אלא שהעובדה שהמצווה לוקה בנפשו, אינה מביאה לפסלות צוואות. יש להוכיח לטענת המבקש שהליקוי הנפשי פגע בכושרו של המצווה להבין את טיבה של הצוואה במועד עריכתה. מטענות המתנגד עולה שהמנוח חי בגפו בבית שהוא בנה, עמד בקשר עם בעלי מקצוע, עורכי דין וקבלנים.
 27. המבקש כופר בטענה שהחלטתו של המנוח להדיר את הבן מצוואתו היא פרי מחשבות שווא, ולטענתו החלטת המנוח היא פרי סכסוך בינו לבין בנו. הדברים נלמדים עוד מלשון הצוואה ותיאור המנוח את התנכרותו של הבן כלפיו.
 28. המבקש הגיש תצהיר מטעם עו"ד ה' (סומן מב/10), בנו של עו"ד ה' המנוח, עורך שתי הצוואות בענייננו. לדבריו, הכרותו של אביו, עו"ד ה' המנוח, עם המנוח החלה בשנת 2002 לערך, ובהקשר למגרש ולביתו הבנוי עליו. עוד נערך במשרד הסכם בין המנוח לבין שכנו, מר א"מ (להלן – "השכן") בכל הנוגע לבניית הבית. לעיתים היה המנוח מגיע לבקר את אביו לביקור ידידותי. לאחר פטירתו של עו"ד ה' האב ז"ל, המנוח המשיך בקשר עם המשרד, ושוחח עם בנו, עו"ד ה' הבן כאמור. השיחות היו מקצועיות ונוגעות לקרקע ולבניה. הוא

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

- מצא את המנוח אדם חביב, נעים הליכות ומחובר למציאות, שהיה מודע לרכושו. הוא לא היה עד למחשבות
שווא, התקפי זעם או התנהגות חריגה. גם על מחלתו של המנוח לא ידע אלא בעקבות ההליך דן. **על צוואתו**
של המנוח לא ידע אלא לאחר פטירתו, כשבדק את ספר הצוואות במשרד. לתצהיר צירף עו"ד ה' חומר שמצא
במשרדו (נס' 2 למב/10) – מסמכים משפטיים, תביעות קטנות שהגיש המנוח וכיוצ"ב.
29. מטעם המבקש הוגש עוד תצהירה של עו"ד מ', שעודנה עובדת במשרדו של עו"ד ה' האב ז"ל מאז שנת 1998.
היא הכירה את המנוח כלקוח המשרד, ולהתרשמותה היה איש נעים וחביב. לדבריה ייצגה אותו בהליך
שפתח המנוח נגד משרד הפנים, נוכח סירוב להנפיק לו דרכון. היא לא ידעה על מחלתו עד להליכים אלה,
ולא היתה עדה למחשבות שווא או התקפי זעם. כמו כן, היא שימשה עדה לצוואה מושא ההליך. **היא לא**
זכרה את המעמד עצמו אך עמדה על אופן עריכת צוואות במשרדו של עו"ד ה', לרבות הקראת הצוואה
למצווה, בירור ודאי שהיא תואמת את רצונו, והצהרת המנוח בפני העדים שזו צוואתו. לדבריה לא היתה
מאשרת את הצוואה בחתימתה אלמלא היתה סמוכה ובטוחה שהמנוח כשיר לערוך צוואה.
30. **בן הדוד של המנוח, מר א"ר** הגיש תצהיר מטעם המבקש (סומן מב/21). בתצהירו הוא מספר על שחרורו של
המנוח מבית החולים הפסיכיאטרי בטירת הכרמל בשנת 1992. עוד סיפר שאחיו אירח את המנוח בביתו
בארה"ב בשנת 2001, שם חווה המנוח, כפי הנראה, התקף פסיכוטי וטופל שם עד שהושב לארץ. לדבריו לאחר
חזרת המנוח ניסה להניאו מרצונו לנסוע שוב לארה"ב על רקע לקותו הנפשית. בן הדוד א"ר הוא מהנדס בניין
בהכשרתו ועיסוקו, ובאותה שנה הציע לסייע למנוח לשפר את איכות חייו – להרוס את ביתם הישן של הורי
המנוח, בו התגורר המנוח, ולבנות על המגרש רחב הידיים בית דו משפחתי, יחד עם שכנו של המנוח, **מר א"מ**.
בן הדוד מוסיף ומתאר באריכות את שלבי התכנון והבניה, את יחסיו עם המנוח ואת התרשמותו ממנו כאדם
ערני, דעתן, שלקח חלק בהחלטות, התקשר בהסכמים ופעל מתוך מודעות מלאה. בנוסף לכך, **מתאר בתצהירו**
את ההתדרדרות במצב המנוח בשנת 2003, את רצונותיו ומחשבותיו החריגות, ואת הגילוי לעובדה שהמנוח
אינו לוקח את התרופות הנחוצות לו. בעקבות כך שלח בן הדוד מכתב אל הרופא, ד"ר קרקארה ויידע אותו
על ההחמרה במצב המנוח. לדבריו, למעט מקרה זה, הוא לא היה עד במהלך הבנייה או התכנון למחשבות
שווא או התפרצויות זעם מצד המנוח.
31. **שכנו של המנוח, מר א"מ** הגיש אף הוא תצהיר מטעם המבקש (סומן מב/20). הוא התגורר בצמוד למנוח
ופגש בו מידי יום. הוא מתאר את המנוח כ"טיפוס לא שגרתי", אך כאדם שידע מהם רצונותיו ועמד עליהם.
הקשר ביניהם היה קרוב וחברי, והם שוחחו ארוכות. המנוח היה אדם ערירי, ובחגים השכן נהג להזמין
אליו, ופעמים אחדות התארח הוא אצל המנוח. הוא מי שמצא את המנוח ללא רוח חיים, לאחר שלא הצליח
ליצור איתו קשר, והוא שבישר לבן על מות אביו המנוח.
32. ביתו של המנוח - הבית הישן של הוריו כאמור - היה מוזנח ולא ראוי למגורים. לדבריו, בשלהי שנת 2001,
פנו אליו המנוח ובן דודו – מר א"ר – בהצעה שירכוש רבע מהמגרש מהמנוח, ויבנה עמו בשותפות בית דו
משפחתי במקום הבית הבודד. התנאי היה שהשכן הוא שייפק גם על בניית ביתו של המנוח, והמנוח אך
יישא בעלות הבניה. השכן הסכים לכך.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

33. הבניה החלה בסוף שנת 2004 עם קבלת היתר הבניה והסתיימה בשנת 2005. השכן מציין שהוא אמנם פיקח על הבניה ומי שקידם את הפרויקט מול הרשויות, ויחד עם זאת המנוח היה "שותף מלא לדרך, התעניין, שאל שאלות ענייניות, התקשר בהסכמים, שילם לספקים וכו'". עוד מוסיף השכן ששיתוף הפעולה עם המנוח היה לא קל. הוא מתאר את המנוח כ"אדם קמצן ועיקש, אם כי בהחלט על עניינים רלוונטיים", והדבר הביא למחלוקות רבות בין השניים. בן הדוד א"ר הוא שהיה מגשר ביניהם על הפערים וכך הושלם הפרויקט. אמנם במקרים אחדים היה עד ל"דברי הזיה" של המנוח, אך במהלך הבניה לא חזה בהתנהגות כזו. השכן מוסיף ומתאר בתצהירו את מערכת היחסים ארוכת השנים שלו עם המנוח, וכן על יחסיו של המנוח עם בנו המתנגד, מנקודת מבטו.

לגופו של עניין

המסגרת המשפטית

34. סעיף 26 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן – "חוק הירושה"), מורה בזו הלשון:
"צוואה שנעשתה על ידי קטין או על ידי מי שהוכרז פסול-דין או שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה - בטלה".

35. בית המשפט העליון הניח עקרונות לבחינת עילה זו המונחת בסיפה לסעיף 26, כך למשל מפי כבוד הנשיא ברק בפרשת "בנדל":

"לא ידע להבחין בטיבה של צוואה מהו? ביטוי זה לא הוגדר על-ידי המחוקק, ואין זה רצוי, כי אנו נקבע בו מסמרות. המחוקק קבע אך הנחיה כללית, אשר מטרתה לבחון, אם המצווה היה מודע למהות מעשיו ותוצאותיהם. בהקשר זה ניתן לקחת בחשבון את מודעותו של המצווה לעובדה שהוא עורך צוואה, את ידיעתו על דבר היקף רכושו ויורשיו, ואת מודעותו לתוצאות עשיית הצוואה על יורשיו [...] המשקל, שיינתן לשיקולים אלה ואחרים, הוא דבר המשתנה מעניין לעניין, על-פי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה" (ע"א 851/79 בנדל נ' בנדל, לה (3), 101; ר' עוד שאול שוחט, נחום פינברג ויחזקאל פלומין – "דיני ירושה ועיזבון", התשע"ד-2014, סדן, ע' 121-120).

36. בחינת מודעותו של המצווה למהות מעשיו, ידיעת היקף רכושו ויורשיו ומודעותו ולתוצאות הצוואה כאמור, נדרשת להתייחס למועד עריכת הצוואה ממש:

"במלים אחרות, רואים אדם כיודע להבחין בטיבה של צוואה אם בעת עריכתה של הצוואה הבין שהוא חותם על צוואה; הבין כי הוא נותן את רכושו ולמי הוא נותן; ידע את היקף רכושו; והיה מודע לציפיות של אלה שהוא מיטיב עמהם ושל אלה שהוא מדיר מצוואתו. הביטוי 'לא ידע להבחין בטיבה של צוואה' הוא איפוא הנחיה כללית, אשר מטרתה לבחון אם המצווה היה מודע

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

למהות מעשיו ולתוצאותיהם. ואכן, נפסק, כי בהקשר זה ניתן להביא בחשבון את מודעותו של המצוה לכך שערך צוואה, את ידיעתו בדבר היקף רכושו ויורשיו ואת מודעותו לתוצאות עשיית הצוואה כלפי יורשיו" (בע"מ 3539/17 פלונית נ' פלוני, "נבו", מיום 11.6.2017).

37. להלן נידרש לסימוכין שהונחו בפניי בית המשפט ונבקש לאפיין את מצבו של המנוח ככלל, ואת אורחות חייו בצל מחלתו, ועל רקע מצבו הכללי נבקש לאפיין ככל שניתן את מצבו הקונקרטי במועד עריכת הצוואה או בסמוך לפניו ולאחריו.

תיאור מצבו הכללי של המנוח ותיאור מחלתו

38. בית המשפט נחשף לפרטי המחלה של המנוח והסימפטומים שאפיינו אותה, ממספר מקורות – מהסימוכין הרפואיים שהציגו הצדדים, ואלה שהוגשו מתוקף צו גילוי מסמכים והונחו על שולחנו של המומחה. גם עדותו של הרופא הפסיכיאטר שטיפל במנוח שנים ארוכות פתחה צוהר להבנת מצבו, מאפייני מחלתו, התנהגותו והלך מחשבתו. זווית הראייה של הרופא הביאה את המומחה לחדד את חוות דעתו, בחוות הדעת המשלימה מטעמו. בית המשפט נחשף לנקודות מבט נוספות באמצעות עדותם של אלה שבאו במגע עם המנוח – בני משפחתו, מכרים ממקום העבודה, עורכי הדין שפגשו בו, וכמו גם שכנו. בתום סקירה זו יבקש בית המשפט לאפיין את התנהגות המנוח בזיקה לכושרו להבין טיבה של הצוואה, ולמועד בו נערכה, ולבחון האם מתקיימת מתוך כך העילה לביטול הצוואה. נזכיר לשם הנוחות, שהצוואה נחתמה ביום 15.3.2004, והצוואה הקודמת נחתמה ביום 6.3.2003.

39. מושג ראשוני בדבר מצבו הכללי של המנוח מתקבל ממכתב שחרור המנוח מאחד מאשפוזיו במרכז לבריאות הנפש בטירת הכרמל (להלן – "בית החולים"), בו שהה מיום 7.12.2000 עד ליום 28.1.2001 (סומן מב/19). כאמור, אשפוזו של המנוח לא היה מקרה חד פעמי, והמומחה מצא שהמנוח אושפז בארץ בגין מצבו 12 פעמים לכל הפחות. לרוב אושפז באופן כפוי בהוראות הפסיכיאטר המחוזי, על רקע הזנחה קיצונית עם סיכון עצמי (ר' ח/1 ע' 3):

"בן 54, יליד הארץ, גרוש + 1 (בן 18), אינו עובד, מתגורר בגפו בדירתו. מתקיים מקצבת ביטוח לאומי. מוכר למוסדו מאשפוזים קודמים, החל משנת 1984, אובחן כסובל מסכיזופרניה פרנואידית. אשפוז קודם היה 28.8.00 עד 5.09.00 ולאחר שחרורו לא המשיך מעקב וטיפול מסודר. לפני כשנה עבר התקף לב, עבר צינתור והיה גם בטיפול אצל רופא פנימאי עקב לחץ דם גבוה ומחלת לב (איכסמית).

סיבה האשפוז: הגיע עפ"י הוראת אשפוז של פסיכיאטר מחוזי עקב הזנחה עצמית קיצונית, הזניח גם את הבית, לא לקח טיפול תרופתי, נכנס לאי שקט פסיכומטורי, גילה מחשבות שווא של יחס, השפעה, לא ישן בלילות. אושפז עקב סכנה לעצמו".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

40. תיאור מהלך האשפוז, שופך עוד אור ראשוני על מאפייני מחלתו של המנוח, כפי שהתבטאו בהתנהגותו, ובמושא מחשבות השווא מהן סבל (שם):

"במהלך האשפוז: בתחילת האשפוז היה לא שקט, אפקט היה חרדתי מאוד ונראה עצוב, גילה הפרעות בולטות במהלך החשיבה ובצורה – פרסברציות – ריפיון אסוציאטיבי, טנגנציאליות. בתוכן החשיבה היו מחשבות שווא של השפעה, יחס ורדיפה וגם היו לו מחשבות שווא של גדלות. דיבר על עצמו כעל בן אדם חשוב, שגם בתקשורת מדברים עליו ונותנים רמזים עליו. בכל דבר הוא ראה יחס מיוחד כלפיו [...]"

41. כחצי שנה לאחר שחרורו המנוח אושפז שוב בהוראת פסיכיאטר מחוזי ושהה בבית החולים מיום 22.7.2001 ועד 7.11.2001. בסיכום האשפוז (אגד מסמכים סומן מת/5) צוין שהמנוח אושפז ב"מצב פסיכוטי חריף" תוך תיאור מחשבות השווא מהן סבל, לאחר נסיעתו לארה"ב:

"מחשבות שווא של השפעה ע"י גלים של T.V וגלים מגנטיים. טוען ששומע קולות דרך T.V אשר נותנים לו פקודות לחסל את גרושתו. טוען שהוא צאצא משושלת מפורסמת אשר עלולה להכחד. מגלה מחשבות שווא של גדלות, טוען שהוא מוכר לרופאים בכל העולם. הוא עומד לטוס לארה"ב שכולם מכירים אותו שם, טוען ששומע קולות שאומרים לו שהוא בחור מיוחד אשר עלול להכחד, טוען שהוא מוסר מסרים דרך גלי טלויזיה לכל העולם במיוחד לארה"ב. מהלך החשיבה מואץ וטנגנציאלי, אפקס מאני, אינו מגלה מחשבות אובדניות, ללא תובנה למצבו, שיפוט לקוי".

42. צוין עוד שבמהלך תקופת האשפוז התייצב מצבו של המנוח והוא שוחרר לטיפול מרפאתי כפוי אצל הרופא, ד"ר קראקרה. ראויה לציון העובדה, שבמהלך האשפוז החל הליך של מינוי אפוטרופוס למנוח – הליך שהתעכב בעקבות עיצומים:

"החל תהליך של מינוי אפוטרופוס אך עקב עיצומים התהליך עדיין בטיפול. שוחרר עם המלצה להמשיך טיפול מרפאתי כפוי במרפאת מרבך אצל ד"ר קראקרה".

43. המומחה, מולו עמד החומר הרפואי במלואו, סיכם בתום סקירה את מצבו הכללי של המנוח (ח/1, עמ' 2):

"המנוח סבל מסכיזופרניה פרנואידית כרונית. הוא עבר מהשלב המוקדם שהתאפיין באפיזודות פסיכוטיות עם אשפוזים חוזרים (עד 12 1992 אשפוזים), ובהמשך השלב הכרוני של סכיזופרניה שרידית (Residual Schizophrenia). בשלב זה (כנראה מ 2005), הסימפטומים כללו פעילות מופחתת, אפקט לא תואם, חוסר יזימה, הזנחה עצמית וירידה בתפקוד החברתי. בשנים 2003 ועד 2004 היה, קרוב לודאי, בשלב הביניים בין מצב פסיכוטי כרוני ובין מצב של סכיזופרניה שרידית".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

44. הרופא ד"ר קראקרה תיאר בחקירתו באופן כללי את מאפייני מחלתו של המנוח :

"הוא היה פאראנוידי לאורך כל הדרך, היו לו מחשבות שווא, השפעה שהוא יכול לדבר עם כוחות עליוניים דרך הטכנולוגיה, המחשב והטלוויזיה, היו לו מחשבות שווא כלפיי המשפחה שלו, אני זוכר שהאישה בכלל לא הזכיר אותה, יותר על הבן ועוד אחד על המשפחה, שלא ראיתי אף פעם, איזה בן דוד, משהו בסגנון הזה, אנשים שמתנכלים, רוצים ברעתו, לא סומך עליהם, היו לו מחשבות גדלות, שהוא מוכר בכל העולם, כל הרופאים מכירים אותו בעולם והמקום שלו בארה"ב ולא בישראל ורק שם הוא יכול לחיות ולהיות. מחשבות שווא. וכמובן עם התנהגות בהתאם, הוא לא פעם קנה כרטיסים, חייג לארה"ב כדי לנסוע לשם. וזה בנוסף לדיבור לא לעניין" (ע' 33, ש' 25-18).

ובמקום אחר :

ת. הוא קשה. חולה פראנואידי מאוד [...] הוא אף פעם לא היה מאוזן מבחינה פסיכיאטרית, תמיד היו לו מחשבות שווא, תמיד חסר תובנה למצבו, וכושר שיפוט שלו מאוד לקוי (ע' 32, ש' 10 ואילך).

ש. אתה אומר שלאורך השנים שבדקת אותו היו לו מחשבות שווא?

ת. כל הזמן.

ש. כלפי המשפחה? ובן הדוד?

ת. כן וגם כלפיי עצמו (ע' 37, ש' 30-32).

45. בעוד הצדדים חולקים על משמעות מצבו הכללי של המנוח ומחלתו, ועל משקלו בזיקה לכושרו להבין טיבה של הצוואה במועד עריכתה, התיאורים המקצועיים שהובאו לעיל ומאפיינים את מחלתו של המנוח, אינם שנויים במחלוקת. המנוח לא "הבריא" ממחלתו שליוותה אותו עד יומו האחרון. המנוח אושפז פעמים רבות, לרוב אשפוז כפוי, כשהוא במצב פסיכוטי. בחלק מהמקרים ההחמרה במצבו שהביאה כדי הצורך בהוראת אשפוז כפוי, נגרמה מאי-הקפדה מצד המנוח על נטילת התרופה או התרופות להן הזדקק.

46. בנוסף לסקירה הרפואית, גם העדויות שנשמעו מפי מי שהכיר את המנוח בתקופות שונות בחייו, העשירו את התמונה על מצבו הכללי בצל מחלתו. מר א"ק העיד על היכרותו עם המנוח מעבודתו ב[...], עד לאמצע שנות ה 80 למאה הקודמת. בתצהירו (סומן מת/1) ציין בין השאר (ס' 3) :

"יום אחד בראשית שנות השמונים, עבדתי במשמרת סוף שבוע – מיום שישי ועד שבת בבוקר. המנוח התקשר אליי ביום שישי וביקש ממני לבוא אליו בסוף המשמרת למחרת בים השבת. שאלתי אותו מה קרה, והמנוח אמר לי במילים אלו : 'פוצצתי אותה במכות ואני רוצה שתיקח אותי להורים שלה להחזיר אותה הביתה'".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

47. בחקירתו הרחיב העד על המסופר בתצהירו :
- ש. היית בקשר אחר כך עם [האישה לשעבר]? אחרי 1984 ?
- ת. לא.
- ש. בסעיף 4 לתצהיר שלך אתה מספר שלצורך הרב היו אירועי אלימות של המנוח נגד אשתו [...], אתה יודע את זה ממנה ?
- ת. לא, הוא צלצל אליי לעבודה מהבית שאני אבוא אליו הביתה כי הוא הכה אותה.
- ש. אתה מספר שאח"כ הוא הכה אותה עוד פעם, איך אתה יודע ?
- ת. היא סיפרה לי [...]
- ש. אם הוא ניפח אותה במכות למה ניסית להשלים ביניהם ?
- ת. כי זה מה שהוא ביקש ממני, אז עוד הייתי חבר שלו, לא ידעתי שהוא לא בסדר (ע' 8, ש' 1-20).
48. העד מר י"מ, הכיר אף הוא את המנוח ממקום העבודה ב[...]. בתצהירו (סומן מת/2) ציין כיצד לקח את המנוח לבית החולים לאחר אירוע פסיכוטי שעבר המנוח במקום העבודה :
- "מקרה אחר שאני זוכר, זה שהמנוח לא הרגיש טוב ונכנס לחדר העובדים במחלקה, ופשוט לא יצא מהחדר במשך שלושה ימים רצופים [...]. דיברתי עם המנוח שהוא חייב ללכת לבית החולים ולקבל טיפול נפשי [...]. אחרי זמן התרצה והסכים ולקחתי אותו לבית החולים רמב"ם, ואחרי שהוא ראה פסיכיאטרית וסיפר לה ש'כולם מדברים עליי', הפסיכיאטרית אמרה שמדובר בהתקף סכיזופרניה ואין ברירה אלא להעביר אותו לביתת החולים בטירת הכרמל".
49. בחקירתו ציין שעבד עם המנוח ב[...]. עד לשנת 1995 ומאז פגש בו בתדירות נמוכה יותר. בעת ההיא לדבריו, המנוח "כבר לא נראה טוב בכלל, היה אפאתי, אמר שהוא לוקח כדורים, העיניים שלו היו שקועות" (ע' 10, ש' 8). העד ידע לספר עוד על התנהגותו של המנוח בשעה שהיה מטופל, ונוטל את תרופותיו, לעומת התקופות בהן נמנע המנוח מתרופות, או שמא לא היה במעקב :
- "אני לא פסיכיאטר ולא רופא אבל אני יכול להגיד שברגע שהוא לא היה מאושפז ולא לוקח כדורים הוא היה חייב להגיע בחזרה לאשפוז. כשהוא היה לוקח כדורים לא יודע מה זה עושה לו [...]. כשהוא לא לקח כדורים הוא היה מפחד וכשהוא לקח הוא היה יותר רגוע. היה מוריד לו סף החרדה אבל את השיגעון לא היה מוציא ממנו, כל הזמן הוא פחד שרודפים אחריו, הוא היה סכיזופרן [...]. כשהוא היה לוקח כדורים היה שקט, כשלא לקח כדורים היה נכנס לכל מיני חזיונות (ע' 11, ש' 1-13).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

1 "[...] כן, ראיתי בעיניים שלי, הוא אמר לי רודפים אחרי, שאלתי מי הוא אמר אתה לא רואה?
2 החיילים, היה לידנו בסיס צבאי הוא אמר – הם מדברים עליי. כל מיני דברים כאלה שלא היו
3 נורמאליים" (ע' 12, ש' 26-28).

50. עוד העיד מר י"מ על אשפוזו של המנוח לאחר האירוע במקום העבודה :

6 "כדורים הוא לקח. שאלתי אותו. אני גם ליוויתי אותו יום אחד לאשפוז ולקחתי אותו לביה"ח
7 רמב"ם, הוא בא למחלקה וישב 3-4 ימים שם, סגר את עצמו בחדר ב[...]. ובאתי וראיתי אותו
8 ואמרו לי תדבר איתו, אתה היחידי שהוא עוד שומע לך, שאלתי אותו מה הוא עושה שם, בוא אני
9 אקח אותך לרמב"ם, יתנו לך כדורים, תרגיש יותר טוב, אתה סתם מתענה פה 3 ימים, לא
10 התקלחת לא שום דבר. בסוף הוא הסכים לבוא איתי, רשמנו אותו במיון, הכנסנו אותו
11 לפסיכיאטרי... אני חושב שזה היה בשנת 86-85, לא זוכר" (ע' 10, ש' 21-26).

51. השכן, תיאר בתצהירו (סומן מב/20) שהכיר את המנוח בשנת 1991, כשעבר להתגורר בסמוך לביתו. הוא
מתאר את המנוח טיפוס לא שגרתי ומוזר, שחי בגפו, "עקשן בלתי נלאה חושב שיודע טוב מכולם", אך יחד
עם זאת ידע להביע רצונותיו ולעמוד עליהם. בן הדוד א"ר מציין בתצהירו (סומן מב/21) שעד לשנת 2001 לא
היה בקשר קרוב עם המנוח ופגש בו פעמים ספורות בלבד. אמנם בשנת 1992 נקרא לשחרר את המנוח מבית
החולים בטירת הכרמל, אך לא עמד עמו בקשר ב-8 השנים הבאות. כזכור, בשנת 2001, ביקר המנוח
בארה"ב, אצל אחיו של בן הדוד, והושב ארצה לאחר אשפוזו שם. מאז ועל רקע זה התקרב למנוח.

52. האישה לשעבר, גב' פלונית תיארה בתצהירה (סומן מת/4) את ימי הנישואין של בני הזוג בצל התנהגותו
הקיצונית של המנוח, ודומה שהיא היתה מטרה ראשונית למעשי אלימות רבים מצד המנוח. היא מתארת
עוד את אותו מקרה אלימות חמור משנת 1982, בעקבותיו עלה בה הרצון המגובש להתגרש מהמנוח. את
אשפוזו של המנוח בסמוך לאחר מכן ייחסה תחילה לרצונו להתחמק מתשלומי מזונות וכאילו נועדו לצרכי
משפט בלבד, אך לאחר שהגיעה לביקורים בבית החולים, פגשה ברופאים ונחשפה לאבחוניו של המנוח הבינה
שהוא סובל מליקוי נפשי.

53. אחותה של האישה לשעבר, ודודתו של המתנגד (להלן – "האחות") ספרה בתצהירה (סומן מת/3) על הכרות
רבת שנים עם המנוח מאז הכיר את אחותה הגדולה. היא היתה עדה לאלימות פיזית ומילולית קשה כלפי
אחותה. בתקופת הנישואין הם ומשפחתה ראו במנוח אדם אליים, ולא קשרו בין אלימותו לבין ליקוי נפשי.
לאחר פרידתם של המנוח וגרושתו ובעקבות אשפוזו של המנוח, היו מודעים למחלתו. היא תיארה את המנוח,
באותן הפעמים שהיה מגיע לאסוף את הבן, כמוזנח, אפטי ובעל מבט קפוא (ע' 16, ש' 14-16). היא הוסיפה
שבעת שהבן הפך נער בוגר, בני משפחה ומכרים ספרו שהמנוח צועק על הבן בפומבי, בקניון "הקריון". לימים
הבינו שהיו אלה מאפיינים של מחלתו (ר' חקירתה ע' 15, ש' 11; וגם ע' 18, ש' 28 ואילך).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

54. דומה שגם תיאורים עובדתיים כלליים אלה אינם שנויים במחלוקת. אין בהם כשלעצמם כדי להכריע בסכסוך הנדון, והם מהווים רקע הולם ומניח את הדעת לסיפור המעשה בענייננו. להלן נבקש להוסיף ולאפיין את יחסיו של המנוח עם בנו, על מנת שניטיב להבין ולבחון את הוראות המנוח בצוואתו ובצוואה המוקדמת. ניכר שהיחסים בין השניים מצויים בליבה של המחלוקת בענייננו, כמו גם השאלה, האם יחסי השניים הולמים את התיאור המופיע בשם המנוח בצוואה, או שמא את התיאור המופיע בצוואה המוקדמת?

היחסים בין המנוח לבין הבן המתנגד

55. האישה לשעבר (להלן – "האם") תיארה בתצהירה (מת/4) שעשתה כל שלאל ידה על מנת לשמר את הקשר בין המנוח לבין הבן לאחר גירושיה מהמנוח. כשהיה המנוח מתאשפז או מנתק קשר, היתה מספרת לבן שהמנוח במילואים. כמו כן נתנה מקום למפגשים והקשר על אף שהמנוח היה מגיע ללא הודעה מוקדמת, ונמנע מלהגיע בשעות וימים יעודים תוך גרימת צער גדול לבן (ר' ע' 22, ש' 20-21). כשהבן התגייס, המנוח התגאה בו מאוד, אך מחלתו העיבה על כך וגם במהלך שנים אלה ניתק קשר עם הבן. לאחר שחרורו של הבן מצה"ל החלה התקרבות בינו לבין המנוח. האם עודדה זאת ונתנה לבן את ברכת הדרך. טענה זו לא נסתרה על ידי המבקש.

כך העידה האם על היחסים בין השניים:

- ש. את חושבת שהוא אהב את [הבן]?
- ת. אני בטוחה שהוא אהב את [הבן] בדרכו.
- ש. תני לי דוגמא ליחס שמלמד על אהבתו ל[בן]?
- ת. עובדה שהוא בא כל פעם, הקפיד על הביקורים כש[הבן] היה קטן.
- ש. מתי הוא הפסיק להקפיד על הביקורים?
- ת. לא יודעת, כש[הבן] נולד הוא היה מאוד גאה שנולד לו בן. [הבן] היו לו בעיות לימודיות ו[הבן] לא רצה להמשיך ללמוד ומי שעודד אותו להפסיק ללמוד היה אבא שלו. זה היה כש[הבן] היה בתיכון. [הבן] פירש את זה כאהבה, אני לא יכולה להגיד אם הוא אהב אותו או לא, אני לא פסיכולוגית (ע' 27, ש' 12-20).

במקום אחר סיפרה האם:

- "[הבן] בגיל 15 גילה שאבא שלו חולה נפש כי כל השנים הוא חשב שאבא שלו במילואים, כדי שהבן שלי יגדל בריא בנפשו התייעצתי עם פסיכולוגים כדי שיהיה בן אדם נורמאלי, רגיל ומתפקד ואמרנו לו שאבא במילואים, כשהוא היה תינוק. בגיל 15 [הבן] גילה בעצמו שאבא שלו מאושפז בבית"ח בטירה" (ע' 22, ש' 3-6).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

56. גם **האחות** זיהתה, שלצד התנהגותו החרیגה והפוגענית של המנוח כלפי הבן, ניכר שלא ביקש להרע לבן. בתצהירה ציינה (מת/3) שהמנוח אהב את הבן מאוד, אך לא ידע כיצד להביע את אהבתו. בחקירתה הרחיבה בדבר (ר' ע' 17, ש' 7-16), והוסיפה בהמשך:

ש. בסעיף 8 לתצהירך את מספרת שאת יודעת שהמנוח מאוד אהב את בנו [הבן]. מדוע את סבורה שהוא אהב אותו?

ת. כי הוא לא הרעיף עליו דברים, אבל כש[הבן] היה קטן הוא פחד שיתקרבו אליו, הוא לא היה נותן להתקרב אליו, פחד מחיידקים.

ש. אבל ל[בן] הוא הביע קשר רגשי?

ת. אני חושב שאת [הבן] הוא אהב, למרות שהוא היה נעלם אבל הוא תמיד חזר.

ש. אבל לא לפי מעשים, לפי תחושת בטן?

ת. כן (ע' 18, ש' 20-27).

ובמקום אחר:

ת. ראינו, היה בא ולוקח אותו, הוא מאוד אהב את [הבן], באמת.

ש. עד גיל 13 את יודעת?

ת. הוא מאוד אהב את [הבן] כל ההתחלה [...]

ש. אם אני מבין נכון גם [הבן] כעס על אבא שלו כי הוא עשה דברים כאלה?

ת. אם זה היה מישהו אחר הוא היה מצפצף עליו, לא רוצה קשר איתו בכלל אבל [הבן] רצה קשר

איתו כל הזמן (ע' 17, ש' 7-16).

57. גם השכן ידע לספר על השנים המוקדמות ותקופת ילדותו של הבן:

"בטח, זוכר אותם לפני הנתק, הוא היה אוסף אותו, לא יודע, פעם בשבוע, לא יודע מה. היו הולכים

לאכול ארוחת צהריים ביחד" (תמליל, ע' 45, ש' 22).

58. קשה שלא להתרשם שהתבגרות הבן בצל גירושי הוריו ומקומו הנפקד של אביו בחייו, לצד חוסר היציבות

ביחסים אלה, הותירו חותם עמוק על הבן, על אישיותו ואורחות חייו – חותם אותו הוא נושא עד היום.

מהעדויות עולה שהבן נפגע באופן קבוע מאביו, ובעודו מלקק את הפצעים, בין אם במודע ובין אם לאו, שב

וביקש את קרבתו של אביו. מעגל זה של דחיה וקרבה ליווה את הבן כל ימי חייו, כילד, כנער מתבגר, כחייל

סדיר וכאיש בוגר ובעל משפחה.

כך סיפרה אמו בחקירתה:

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ת. חוסר ביטחון, הוא חווה נטישה מאוד קשה. שהוא לא שווה כלום והלוואי שהוא ימות.
ככה אבא שלו אמר. כי כשהיה לו ניתוח לשים קוצב לב ואני מתקשרת לאבא שלו ואומרת
לו '[...] הבן שלך עובר ניתוח קוצב לב, בוא תראה אותו'.

ש. מתי זה היה?
ת. ב-2004, 2003. לא היה בכלל עם מי לדבר. הוא אמר 'מה מעניין אותי, אין לי בן כזה,
שימות'.

ש. סיפרת את זה ל[בן]?
ת. לא, אין לי מה לספר לו את הדברים האלה, [הבן] ניסה להתקשר אליו (ע' 21, ש' 10-16).

59. האם הוסיפה וסיפרה בחקירתה על חגיגת בר-המצווה העגומה שחגג הבן :
"[...] הייתה לו בר מצווה, אבא שלו הבטיח לו שיגיע, ערב שלם [הבן] חיכה שאבא שלו יגיע,
בר מצווה, אנשים, כל הזמן הבן שלי בא ושואל 'הוא הגיע?' בגלל זה הבן שלי חווה נטישה
ובגלל זה אני צריכה להיות איתו כל הזמן" (ע' 24, ש' 18-20).

60. הקשיים הנפשיים אותם פוגשים ילדים להורים שנפרדו, כל שכן בנסיבות בהן הפרידה היא בעצימות גבוהה,
אינם זרים לבית משפט זה. בהקשר זה הבן סיפר בחקירתו :

ש. אתה מספר בסעיף 12 להתנגדותך, בתור בן להורים גרושים ניסית להלך בין הטיפות.
ת. אני רציתי להיות הבן הכי טוב בעולם, גם כשההורים שלי גרושים, לתת לצד הזה טוב ולתת
לצד הזה טוב.

ש. כשמישהו אומר שהוא מהלך בין הטיפות, זה אומר שיש מתח גדול וצריך ללכת בין הטיפות.
היה מתח כל הזמן? אם ההורים גרושים ביחסים טובים לא צריך להלך בין הטיפות.
ת. מתח היה ביניהם (ע' 64, ש' 23-28).

61. נחמד ונציין שהבן היה צעיר מידי בכדי לזכור את מעשי האלימות של המנוח כלפי אמו, ומעשים אלה לא היוו
רקע ליחסים בין הבן לבין אביו (ר' עדות הבן, ע' 63, ש' 15-18; ועדות האם, ע' 22, ש' 1). יחד עם זאת, ניכר
שיחסיו עם אביו היו עטופים בחוסר וודאות, ניסיון לרדת לסוף דעתו ורצונו, אשמה עצמית והרבה ניסוי
ותהיה ורצון לרצותו :

ת. הוא כל פעם דחק אותי, אז חשבתי שאולי הוא נעלב ממני.

ש. ממה?

ת. אי אפשר להבין. אני לא יכול להיכנס לבן אדם לראש שלו.

ש. מה אתה חשבת? אתה אומר חשבתי שאבא שלי פגוע – למה? ממה אתה חשוב שאבא שלך
נפגע או נעלב? מהכלים הסניטריים?

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ת. רק בגלל זה, זה מה שהכי חתך את הקשר בינינו, בגלל זה הוא פגוע. למה אתה מערב אנשים?
אימא שלי כאילו. שהוא שנה אותה.
ש. ידעת שאבא שלך שונא את אימא שלך?
ת. כן (ע' 63, ש' 27 ואילך).

על האירוע במסעדה בעיר

62. זה המקום להתייחס למקרה שהביא לנתק בין הבן לבין המנוח, שהתרחב בשנת 2004 במסעדה ב[...]. על רקע אמירתו של הבן, שאת הכלים הסניטריים למפלס שאביו המנוח מתכוון ליעד עבורו, ילך לבחור עם אמו. כזכור, הבן ציין בתצהירו (מת/6) שרצונו זה היה טבעי ותמים על רקע עזיבתו הצפויה את בית אמו, ושלמשמע הדברים, אביו "נכנס לטירוף, התחיל לצרוח ולהשתולל בכל המסעדה, אמר לי 'תלך לאמא שלך. אני לא צריך אותך'". בחקירתו שיער הבן, שאירוע זה היה "הקש ששבר את גב הגמל" עבור אביו (ע' 61, ש' 25). הבן שב על תיאור האירוע שבתצהירו וציין שאביו הוסיף ודחף אותו בעימות ביניהם. לא היה בחקירתו הנגדית כדי לסתור או לגרוע מתיאורו הארוע. הבן שלל לחלוטין את האפשרות שהרים את הקול כלפי אביו או פעל באלימות פזית כלפיו (ע' 62, ש' 11-1).

63. האחות אישרה גרסה זו כפי שסיפר לה הבן בזמן אמת (ע' 18, ש' 3). גם האם העידה שמי מבאי המסעדה שהכיר את הנפשות הפועלות, התקשר אליה בזמן אמת לספר לה שהבן ואדם אחר רבים במסעדה (ע' 27, ש' 24, ועד ע' 28, ש' 5).
האם הוסיפה בהקשר זה:

ש. אם המנוח כ"כ שנה אותך והשם שלך הכניס אותו לעצבים, בטח לא התפלאת כש[הבן] סיפר לך שהמנוח כ"כ התרגש שהוא סיפר שהוא הולך לבחור כלים סניטריים?
ת. נכון, אמרתי לו שלא צריך, שיילך איתו לבד (ע' 25, ש' 18-20).

64. האם סיפרה עוד שניחמה את הבן לאחר האירוע, ולא סברה שהדבר יגיע לכדי נתק בין הבן לבין אביו, שעתיד להפנות גב לבן עד יומו האחרון (ע' 27, ש' 1-3).

65. אפשר לקבוע אם כן לצורך העניין, שאותו אירוע במסעדה היה חריג גם ביחסי הבן והמנוח, ושמאז אותו אירוע, לא היתה תקומה ליחסים בין השניים. נוסף ונציין עוד שאין מחלוקת שהאב אכן ייעד את המפלס השני בביתו לבן. הדברים עלו באופן ברור בעדותו של בן הדוד, מי שיזם את הבניה, והמבקש לא גרס או הוכיח אחרת:

ת. כן. הוא דיבר. הוא רצה, הוא חשב בתכניות שהקומה השנייה תהיה בשביל הבן והקומה הראשונה תהיה בשבילו. אז הוא עשה גרם מדרגות כזה, במן צורה כזאת שניתן עם לוח גבס לשנות את הכניסה ושתהיה פרטיות לבן ולו. זה היה בתכניות.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ש : זאת אומרת, זה היה בתכניות שתכננו. למה הוא רצה? הוא אמר לך למה הוא רוצה שהבן יגור מעל?
ת : אדם רוצה שבנו יגור. הוא לא צריך להסביר לי. זה מובן מאליי.
ש : דיברתם על זה אבל?
ת : כן הוא אמר לי.
ש : מה הוא אמר?
ת : מה שאמרתי, אז אמרתי לו 'אוקי, מברוק', מה אני אגיד?
ש : ולאור זה כך תכננת את הבית?
ת : ככה תוכנן הבית, עם המדרגות. ניתן לראות היום גם.
ש : הבנתי. כשהתחלתם לבנות את הבית, בנייתם לפי התכניות שגם יהיה לבן למעלה?
ת : נכון.
ש : הבנתי. הבניה הושלמה, של החלק של הבן?
ת : הושלמה, כן (תמליל, ע' 59, ש' 23-40).

ניסיונות ההתקרבות מצד הבן לאחר האירוע

66. הבן סיפר בעדותו, שיום למחרת המקרה ביקש לשוחח עם אביו :
ש . בסעיף 6 לתצהיר שלך, אתה מציין שלקח לאבא שלך זמן להירגע מאז המקרה, נתת לו זמן להירגע. כמה זמן המתנת מאז אותו אירוע עד שפנית אליו שוב?
ת . יום אחר כך התקשרתי אליו והוא אמר לי – מי זה? אז אמרתי לו שזה [הבן] והוא אמר '[בן] אני לא מכיר'.
ש . אם אני מבין נכון מאותו אירוע כלים סניטריים ב-2003 ועד יום מותו של אביך היית פונה כל כמה שבועות/חודשים לאביך, והוא היה אומר לך אין לי בן?
ת . נכון. כל פרק זמן לא ארוך, הייתי הולך והוא היה מעיף אותי מהבית שלו כי הוא היה רק בבית והיה מעיף אותי כל פעם [...] (ע' 62, ש' 12-19).

ובהמשך :

ת . נכנסתי.
ש . פתח לך את הדלת?
ת . הוא לא פתח לי, פתחתי לבד.
ש . באת עם תמונות?
ת . כן, ישבתי איתו אבל הוא לא רצה לשבת איתי.
ש . מה הוא אמר לך?
ת . שאין לו בן.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

- 1 ש. ואז היית הולך?
2 ת. הייתי מראה לו את התמונות, הנה יש לנו תמונות ביחד, זה הבן שלך [...]. והוא אמר 'אין לי
3 בן'.
4 ש. ולא הבנת שהוא אומר את זה כי הוא כעס עלייך?
5 ת. לא (ע' 64, ש' 11-22).
6
7 בהמשך דבריו הוסיף הבן וציין - "[...] אני בשנת 2007 עוד הייתי איתו בקשר ועדכנתי אותו בנוגע
8 לקוצב לב והוא אמר לי – אתה לא הבן שלי, מצדי תמות. זהו" (ע' 65, ש' 9-11).
9
10 67. האם סיפרה כיצד נראו ניסיונות ההתקרבות של הבן מנקודת מבטה:
11 ש. מתי הפעם האחרונה שדיברת איתו על [הבן]?
12 ת. 2007.
13 ש. את זוכרת את השיחה?
14 ת. כן, [הבן] נכנס לנייתוח קוצב לב בפעם השנייה [...].
15 ת. לא, אני ביקרתי פעמיים אצלו בבית, כי [הבן] הגיע הביתה מאוד מתוסכל, הוא שולח לו זרי
16 פרחים, מתקשר ביום הולדת, מנסה להיכנס בכל דרך והוא זורק אותו ואומר 'אין לי בן, לא
17 מכיר אחד כזה'.
18 לשאלת ביהמ"ש אני מדברת על 2004 עד 2008.
19 ש. את דופקת בדלת ופותח המנוח?
20 ת. לא, הוא לא פתח לי את הדלת.
21 ש. נכנסת פנימה?
22 ת. לא.
23 ש. הדלת הייתה נעולה?
24 ת. לא נכנסתי דרך הדלת. הבית יש חלון כזה גדול של המרפסת, הוא היה פתוח, עמדתי בחוץ,
25 הוא היה עושה לי כל הזמן 'מה את אומרת?' ואז עליתי 2 מדרגות, ונכנסתי פנימה. ואז אמרתי
26 לו למה אתה מתעלל ב[בן] ככה, [הבן] כל הזמן מנסה ליצור איתך קשר, פונה אלייך, פונה
27 לשכן שלך שיפנה אלייך, מנסה כל פעם מחדש.
28 ש. הוא זיהה אותך?
29 ת. כן.
30 ש. כשדיברת איתו בטל' הוא שאל מי את?
31 ת. כן וכשדיברתי איתו פנים מול פנים הוא זיהה אותי. הוא אמר לי 'לי אין בן, מי את בכלל?'
32 וסילק אותי משם. ראיתי שאין עם מי לדבר. עליתי לשכן א"מ והוא אמר 'תעזבי, הוא לא
33 נורמאלי, הוא רק השתחרר מביה"ח, אני אדבר איתו'. הבנתי והלכתי.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

בפעם שנייה הגעתי לשם לפני החתונה של [הבן] ב-2014 כי [הבן] היה שם וניסה להגיע אלי
עם אשתו לעתיד, הוא לא רצה להסתכל עליו, הוא אמר אין לי בן.
ש. זה [הבן] סיפר?
ת. כן. אז אני בתור אימא אמרתי לו, יש לנו ילד משותף, הוא לא צריך ממך כלום, יש לו עבודה, יש
לו פרנסה, הוא למד, יש לו תמיכה ממני, הוא רק רוצה להזמין אותך לחתונה שלו, הוא לא צריך
ממך כלום (ע' 23, ש' 4 ואילך).

68. גם השכן ידע לספר על ניסיונות ההתקרבות מצד הבן, ובחלק מהם ניסה השכן לסייע ולקחת חלק.
"היו לי איתו כמה שיחות, למשל כשהוא התחתן. התקשר אלי, סיפר לי. נורא נורא רציתי
שהם יהיו בקשר. מאוד רציתי. ניסיתי כמה פעמים. היה חשוב לי שהם יהיו בקשר. גם, גם,
גם מבחינת [המנוח]. היה חשוב לי שיהיה לו, שיהיה לו גב. כי ראיתי בדמיון שלי את הבן אדם
מזדקן [...] כמו שאני רואה את עצמי מזדקן, שיהיה מי שישעז אותי וכל הדברים האלה. לא
קל להיות במדינה הזאת, אז זה נורא היה חשוב לי שהם יהיו ביחסים טובים" (תמליל, ע' 43,
ש' 21-27).

ובהמשך הדברים:

ש: אני מבין שאמרת שהבן פנה אלייך כמה פעמים בשנה,
ת: גם אני התקשרתי אליו, גם הוא סיפר לי שהוא עובד. היה, היה לי סימפטיה.
ש: הוא אמר לך, הוא ביקש ממך, אם אתה יכול אולי למצוא דרך לדבר אל לב ליבו, לב אביו?
ת: בטח, בטח, בטח.
ש: כל פעם הוא ביקש ממך 'תנסה לדבר עם האבא'?
ת: הוא, הוא, הוא רצה ואני אמרתי לו, בסוף ייעצתי לו, אמרתי לו, גם הוא חשש מהתגובות
של האבא. הבנתי ממנו, אני לא ראיתי את זה אישית, שהוא בא פעם אחת והאבא צעק
עליו, עניינים. אמרתי 'אתה יודע מה, קח נייר, תכתוב לו, שים לו בתיבת דואר, הוא
ייקרא'. הצעתי שישב עם הנייר, ישב עם הנייר ויקרא. לא נראה לי שזה יצא לפועל
(תמליל ע' 43, ש' 28-38).

69. הבן נשאל בחקירתו בהקשר להצעת השכן לכתוב למנוח מכתב, והשיב:
"לא כתבתי מכיוון שכל התקופה הזו מה שהוא רצה אני עדכנתי את אבא שלי. בטלפון. אני בשנת
2007 עוד הייתי איתו בקשר ועדכנתי אותו בנוגע לקוצב לב והוא אמר לי – אתה לא הבן שלי, מצדי
תמות. זהו" (ע' 65, ש' 9-11).

70. השכן הוסיף ותיאר את תגובתו של המנוח לניסיונות ההתקרבות מצד הבן:

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ש: כשהבן שלך, כשהבן, כשהבן כל פעם ביקש ממך את זה, אתה פנית לאבא ודיברת איתו?
ת: ניסיתי פעם פעמיים אבל ישר התגובות היו קריזה, ממש צעקות שהוא לא רוצה לשמוע ולא זה.
ש: תגיד לי, ושאלת למה, את האבא? או שהוא סירב לדבר בצורה מוחלטת?
ת: אי אפשר היה לדבר איתו על הנושא הזה.
ש: בכלל?
ת: בכלל (תמליל, ע' 44, ש' 14-7).

בהמשך ציין השכן :

ת: אני לא ראיתי אותו אף פעם שהוא התנהג לא יפה לאבא.
ש: ושמעת פעם מהאבא שהוא מספר משהו על הבן שלא התנהג יפה?
ת: לא היה מוכן לדבר. אני אחזור על זה עוד 100 פעם, לא היה מוכן לדבר איתי על הנושא הזה.
לחזור עוד פעם? אני מוכן (תמליל, ע' 46, ש' 11-14; וגם ע' 51, ש' 3-9).

סיכום ביניים

71. התובנה העולה מכלל העדויות היא שאותו אירוע במסעדה אכן הביא לשבר ביחסי הבן והמנוח, שלימים יתברר שלא תהיה לו תקומה. מאותו יום מר, המנוח הפנה עורף לבנו ועד לסוף ימיו לא ימצא לנכון להביט לאחור. להלן יבחן בית המשפט האם הלך רוח זה מצד המנוח הולם את החזקה לפיה המנוח הבין טיבה של הצוואה ומשמעותה. **יחד עם זאת אפשר לקבוע כבר כעת וכעניין שבעובדה, שהבן מעולם לא הפנה עורף לאביו – לא כילד או נער מתבגר, ואף לא כאדם בוגר ועצמאי בעל דיעה מגובשת.** הבן הוסיף והתדפק על דלתות אביו, תרתי משמע, ולא הסכים לוותר על הקשר עמו, וכך אף על פי שנדחה על ידי האב באופן חד ותקיף. יתירה מכך, הבן הוסיף וביקש את קרבתו של אביו וברכתו כאדם בוגר, גם אם תהא סמלית בלבד, אך משמעותית ביותר עבורו. הבן הגיע לפתח ביתו של המנוח עם בחירת ליבו, על מנת שיכיר אותה, אך זכה לכתף קרה מצד המנוח. הבן גם הרגיש צורך לקבל חיזוק מאביו בעומדו מול הליכים רפואיים משמעותיים, על רקע ליקוי בליבו בעקבותיו עבר שני ניתוחים מסכני חיים, וגם ליקוי בעיניו, אך לא זכה לכך כי אם לדחייה מצד אביו המנוח.

72. לא הוצגה בפניי בית המשפט כל ראיה או עדות לכך שהיה בהתנהגות הבן כלפי אביו פן שלילי כלשהו, כל שכן להתנהגות מחפירה או פוגענית מצד הבן. **מעדויות העדים כולם עולה תמונה של בן המשווע מאז ילדותו ליחס מאביו, לקרבה הטבעית בין אב לבנו, ומנגד זכה פעם אחר פעם לדחייה כואבת.** בית המשפט התרשם עוד באופן בלתי אמצעי מהבן בעדותו וניכר היה שהוא מדבר מדם ליבו, ממניעים שרחוקים מלהיות כלכליים או לחילופין נועדו לנקמה או מניעים זרים אחרים. בית המשפט התרשם מהבן כאדם שאינו נוטה להתלהמות, שאינו מורגל בחיכוחים ואינו שש לעימותים. הוא נמנע באופן ראוי לציון לפגוע באביו חרף

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

1 התיאור הקשה לעיתים של מעשיו כלפיו. הבן השלים עם העובדה שמחלתו של האב היא שהכתיבה את
2 התנהגותו, ונדמה שמצא דרך לחיות את חייו מבלי לגרור טינה כלפי אביו.

3 **73. בית המשפט התרשם עוד מעדויות העדים, כמו גם מכתבי הטענות מצד הבן, שהבן ואמו נהגו בכבוד במנוח**
4 **עד יומו האחרון, וכך עוד מימים ימימה ומשהבינו שהמנוח אינו נוהג מתוך רשעות כי אם מתוך מחלה**
5 **ששיבשה עליו דעתו – וזאת על אף הסבל הקשה מנשוא שהיה כרוך בקרבה למנוח. בית המשפט מוצא**
6 **משקל גם בעובדה שהבן ואמו, ולא אחר, הם שדאגו לסידורי הקבורה וההלוויה של המנוח, ישבו עליו שבעה,**
7 **והבן קרא קדיש מעל קבר אביו. האם העידה:**

8 **"[.][הבן] התקשר אליי והודיע שהמנוח נפטר, בעלי לקח את הבן שלי ועשו איתו את כל**
9 **הסידורים, למחרת סידרנו את כל סידורי ההלוויה [...]. השכן היה בהלוויה" (ע' 28, ש' 22-24).**

10
11 גם השכן העיד: **"גם כשגיליתי את הגופה, הטלפון הראשון היה לבן. זה ברור היה" (תמליל, ע' 45, ש'**
12 **3).**

13
14 **74. בית המשפט התרשם עוד מתוס ליבו של הבן, שמעולם לא מצא לנכון "לוותר" על אביו או להפנות לו עורף,**
15 **כשם שנהג עמו אביו. הוא עדיין ראה עצמו בנו, בשר מבשרו של המנוח על אף שאכל מרורים מהמנוח לאורך**
16 **כל ימי חייו. בית המשפט התרשם שמחד גיסא הבן לא פעל ממניעים כלכליים כאמור, ורצונו בקרבת אביו**
17 **היה נקי מכל שיקול זר. מאידך גיסא הבן הופתע באופן אותנטי כשגילה שאביו נישל אותו מעזבונו:**
18 **ש. למה הופתעת? אבא שלך שנים מתנכר לך, אומר שאין לו בן, מסלק אותך מביתו, מה חשבת?**
19 **שהוא יתן לך את כל כספו?**

20 **ת. הופתעתי כי אני בנו היחידי וזה מה שיש לו. אם לא הייתי מנסה לגשר בינינו, אז הייתי**
21 **אומר לעצמי בסדר, אביעד לא עשה כלום עם הדבר הזה, אבל עשיתי הרבה (ע' 62, ש' 27-30).**

22
23 **75. אמור מעתה, שהבן נהג כלפי אביו בדרך ארץ, מתוך רצון לקרב ולהתקרב, ולא הוכח שעשה דבר וחצי דבר**
24 **שיש בו משום פגיעה, ניכור, חרפה או עלבון כלפי המנוח. לא הוצגה כל ראיה או עדות, ישירה או עקיפה, ולו**
25 **לכך שהבן המרה את פי אביו אי פעם בחייו.**

26 **76. ויתירה מכך, לאחר שמיעת הבן, אמו ודודתו, בית המשפט משוכנע שהסיבה לכך שהבן גדל ובגר ללא רגשות**
27 **טינה לאביו, ופעל ללא לאות ליזכות בקרבתו, והן הסיבה לכך שהבן נהג מאז ומעולם באביו בכבוד הראוי**
28 **תוך הפנמת העובדה המצערת שאינו בקן הבריות – אחת היא: הסיבה המכילה שהעניקה לו אמו, דרך**
29 **הארץ ושיקול הדעת שספג ממשפחתו הקרובה, והתמיכה הבלתי נלאית של אמו, שלמרות הסבל הרב שסבלה**
30 **מידי של המנוח, תרתי משמע, עודדה אותו לחתור לקשר עם אביו. היא הסתירה מהבן עוד בהיותו נער את**
31 **מחלת אביו כדי שלא יחשוב עליו רעה; היא אפשרה קיומו של קשר עם האב, על אף שתיאום עם המנוח או**
32 **שמירה מצדו על שהות קבועה עם הבן, היו בבחינת בלתי אפשרי. בית משפט זה, בתוך עמו יושב, ואינו מוצא**

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

קושי לקבוע שבנסיבות העניין, יכול היה מסלול חייו של הבן להוביל לטרגדיה גדולה אף יותר בצל פרידת הוריו. אך האם בחרה להעניק לבנה יציבות ושלווה ונמנעה מכל מעשה או מצג שיכול היה להכתים את המנוח בעיני בנו. את מאמציו של הבן לחתור לחיים נורמטיביים, שהיו בודאי כרוכים במאמץ קשה מנשוא, ואת הצלחתם של מאמצים אלה, יש לייחס במידה רבה גם לאם.

מצבו הנפשי של המנוח במועד עריכת הצוואה

77. סקירת מצבו הכללי של המנוח ואפיון מחלתו מקדם את ההכרעה רק במעט. כאמור לעיל, יש לבסס את כושרו של המנוח להבין טיבה של צוואה במועד עריכת הצוואה ממש. הליקוי הנפשי ממנו סבל המנוח, ואבחונו כסכיזופרן פרנואידי, מאתגרת את בחינת כושרו לצוות שכן ליקויו הנפשי של המנוח, כשלעצמו, אינו מונע מראש עשיית צוואה או שולל באופן הכרחי את כושרו המנטלי של המנוח. המומחה מטעם בית משפט בענייננו הטיב לכלוא בקליפת אגוז את מורכבות ההכרעה בנוגע למנוח בענייננו:

"בניגוד לאנשים שמממנים להם אפוט', למשל חולי דמנציה, שהמצב שלהם הוא קבוע, אצל חולי נפש יש תנודות במצבם. אחרי טיפול תרופתי מצבם יכול להיות טוב מאוד ואין סיבה לקבוע שהם לא כשירים" (ע' 70, ש' 7-9).

"לשאלת ביהמ"ש במהלך מחלת הסכיזופרניה יש מועדים שהוא יכל להיות כשיר ויש מועדים שלא, וכתבתי את זה והדגשתי בפרק הדיון [...] הסוגיה המרכזית הייתה האם הליקויים היו בדרגת חומרה..." (ע' 71, ש' 14-16)

"[...] אצל סכיזופרניים יש תנודות, יכול להיות ביום ראשון לא תקין וביום שני כן תקין. הגזמתי בכוונה, יש תנודות במצבם של חולי הנפש ולכן לא מוציאים להם בד"כ אפוטרופסים, זה נדיר מאחר ויש תנודות במצבם, יש תקופות ארוכות שיכולה להיות רמסיה ויש תקופות שלא" (ע' 81, ש' 6-10).

הזירה המשפטית המשנית

78. את העקרון המשפטי לבחינת כושרו של המנוח להבחין בטיבה של צוואה העמדנו בתחילת דברינו. לאמור ש"רואים אדם כיודע להבחין בטיבה של צוואה אם בעת עריכתה של הצוואה הבין שהוא חותם על צוואה; הבין כי הוא נותן את רכושו ולמי הוא נותנו; ידע את היקף רכושו; והיה מודע לציפיות של אלה שהוא מיטיב עמהם ושל אלה שהוא מדיר מצוואתו" (בע"מ 3539/17 פלונית נ' פלוני לעיל). אלא שכפי שהיטיב המומחה לציין, על רקע אופי מחלתו של המנוח, וההכרה בכך שאין בה כשלעצמה להצביע על מידת ההבנה והתובנה בה אחז המצווה בעת עריכת הצוואה, נמצא שלא די בעקרונות אלה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

79. **כושרו לצוות של המצווה הלוקה בנפשו** נדון באריכות בבית המשפט העליון, שהוציא תחת ידו את ההלכה בעניין **"קרן ליב"י"** – ע"א 1212/91 **קרן ליב"י נ' פליציה בינשטוק** (פ"ד מח(3) 705, מיום 28.8.94). בית המשפט העליון נכנס בעובי הקורה עד לבסיס דיני הירושה והערך הטמון בקיום רצונו של המת, שניצב כעמוד ענן לנגד עיניהם של בתי המשפט. בקליפת אגוז, בית המשפט העליון, מפי כבוד השופט חשין המנוח, חלק על תפיסתו של בית המשפט קמא, וקבע שסעיף 26 לחוק הירושה, והתיבה **"לא ידע להבחין בטיבה של צוואה"**, מכניסים תחת צילם גם את המצווה הלוקה בנפשו; את מי שערך צוואה כשדעתו משובשת עליו. לפי דוקטרינה זו, הצווי לקיים את רצון המת, מחייב לכבד את רצונו האמיתי של אדם, **ולא את רצון "הדיבוק" שאחז בו משום שתפיסת המציאות בה אוהז משובשת ומעוותת** (ר' עוד **שאל שוחט** – **"פגמים בצוואות"**, "סדן", התשע"ו-2016, 167-171; וגם **שמואל שילה** – **"פירוש לחוק הירושה, תשכ"ה-1965"**, נבו, תשנ"ב-1992, 247-248).

80. הלכת **"קרן ליב"י"** קנתה אחיזה וחלחלה אל ערכאות השיפוט, ונועד לה משקל מיוחד בעניינינו שעה שבדומה לעניינינו, המצווה שעמד בלב הפרשה אובחן **"כמי שסבל מסכיזופרניה פרנואידיה"** ("קרן ליב"י", 710) ואפיונו של המצווה והתנהגותו בצל מחלתו בעלת זיקה משמעותית לעניינינו. השאלה בפניה ניצב בית המשפט העליון, היא המהדהדת לאורכו ורוחבו של פסק דין זה:

"בזיקה לעניינינו שלנו נוכל לשאול כך: פלוני נמלא במחשבות שווא, שיגעון-נרדף (פאראנויה) תוקף אותו, ובהזיותו סובר הוא כי בני משפחתו הקרובים - יורשיו הפוטנציאליים והטבעיים - מתאנים לו, מבקשים את רעתו, ואף מנסים לקרב את קצו. בשל אותו חולי-נפש שהוא לוקה בו, ומפאת אותה ראייה מעוותת של המציאות, אומר פלוני להדיר אותם קרובים מחלקם בעיזבונו לאחר מותו (עיזבון שאלה היו זוכים בו במהלך הדברים הרגיל וכדרך הטבע, בין על-פי חוק בין על-פי צוואה קודמת שעשה פלוני). יושב פלוני, כותב צוואה, ומדיר את קרוביו אלה מחלקם בירושה שישאיר אחריו. האם יראה הדין את פלוני, בנסיבות אלו שתיארנו, נעדר כשרות לכתוב צוואה, וכמסקנה נדרשת מכאן תיראה צוואתו כבטלה?" (שם, 715).

81. כהנחת מוצא בואכה הפרשנות הרחבה לסעיף 26, כך שתביא בקרבה גם את המצווה הלוקה בנפשו, מניח בית המשפט העליון אמירה עקרונית על הערך והחובה לקיים את רצון המת:

"במקום זה נוכל לקצר, ונאמר בלשון צלולה: לדעתנו הכרעה שנעשתה היא ראויה, ומכל בחינה שהיא. אחיזה בעקרון כבוד האדם כדי לקיים צוואה שעשאה מי שתקפוהו מחשבות-שווא וחזיונות תעתועים - והמציאות הנתפסת על-ידי אינה אלא מציאות מעוותת - נדמית בעינינו לעיקומם של עיקרי יסוד" (שם, 726).

82. בית המשפט העליון מוצא אפוא שיש לפרש את סעיף 26 באופן רחב, ולבחון דרך מנסרה זו את תפיסת המציאות של המצווה, גם אם היה לוקה בנפשו, וכך באמצעות הרחבת גזרת המבט על ידיעתו והבנתו של

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

המצווה. מעבר למבחנים שהעמידו הדין והפסיקה לבחינת כושרו של אדם לצוות – מודעותו לעובדה שעורך צוואה; ידיעתו על היקף רכושו ויורשיו; מודעותו לתוצאות הצוואה על יורשיו – יש לדרוש שהמצווה יפרש נכונה את המציאות הסובבת אותו, מבלי שזו תעוות על ידי מחשבות שווא, פרי חוליו של המצווה. הנה כי כן הפשט שבדרך הפרשנות אותה אימץ בית המשפט העליון בפרשת "קרן ליב"י":

"דרך פרשנות שלישית - והיא הפרשנות הרחבה - תגרוס כי ידיעתו של מצווה 'להבחין בטיבה של צוואה' משמעה היא זו: אין די בכך שהמצווה יהא מודע למהותה של צוואה על דרך הכלל (כדרך הפרשנות הראשונה); ואף לא נספק עצמנו בדרישה כי המצווה יהא מודע למהותה של צוואתו שלו על דרך הפרט (כדרך הפרשנות השנייה); אלא שנוסיף ונדרוש כי בהוראתו מה יעשה ברכושו לאחר מותו יהיה המצווה בדעה צלולה ויפרש נכונה את המציאות הסובבת אותו. דעתנו - שלו של המצווה - משוחררת מלחצי נפש חולניים - היא שתקבע את תוכנה של צוואתו, ונעמוד בתוקף על הדרישה כי בצוואתו את שהוא מצווה לא יהיה המצווה שבוי בידיהם של תעתועי דמיון ומחשבות-שווא חולניים. רק אדם צלול בדעתו יכול 'להבחין בטיבה של צוואה' - ועל דרך זה נפרש את החוק. רק צירופם של הבנה ורצון חופשי זה-אל-זה יביאו אדם 'להבחין בטיבה של צוואה', קרי: להבחין בטיבה של צוואתו שלו, ורק אם נתקבצו השניים והיו לאחדים נכיר בכשרותו של אדם לצוות ובתוקפה של צוואה שעשה. הצורך בקיומו של רצון חופשי הוא עקרון יסודי בחשיבתנו המשפטית: כך בענפים אחרים במשפט וכך במשפט הצוואות" (שם, 729).

83. ומכאן נגזר העקרון שמאמץ בית המשפט, לאמור: "דעתנו היא זו, שלא נכיר בצוואה אלא אם נדע כי פרי היא לרוחו החופשית של המצווה, ואילו צוואה שמחברה כמו הונע בידי כוחות שמעבר לו – כוחות שהציבו לפניו מציאות מעוותת שאינה בנמצא - לא נכיר בה ונורה על ביטולה מלמפרע כהוראת סעיף 26 לחוק הירושה" (שם, 733).

הסימוכין הרפואיים המתייחסים למועדים הרלוונטיים

84. רוב הסימוכין הרפואיים המתייחסים לתקופת עריכת הצוואה הם סיכומי ביקוריו של המנוח אצל הרופא, ד"ר קראקרה. במועדים שסובבים את מועד חתימת הצוואה (15.3.04), המנוח ביקר את הרופא בתדירות שונות – אחת לחודש או אחת ל-3 חודשים. לעיתים התארכה השהות בין ביקור לביקור. סימוכין אלה הם ששימשו עוד את המומחה לשם ביסוס חוות הדעת. בשל חשיבותם, נעמוד על הסימוכין הרלוונטיים הסובבים את מועד שתי הצוואות בסדר כרונולוגי (נעיר שרישום ביקוריו של המנוח אצל ד"ר קראקרה מתחיל מחודש 7/2003).

– ביקור מיום 4.9.03 (מת/5): "בהכרה, רגוע ושקט. דיסמולטיבי. חשדן. ממשיך באותו טיפול תרופתי".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

- 1 – ביקור מיום 5.10.03 (מת/5) : "מרגיש טוב לדבריו. חיוכים לא מותאמים. עדיין מחשבות
- 2 שווא והזיות. רוצה לצאת לחו"ל לטיול. הסברתי לו שלא מומלץ במצבו הנוכחי. אין מחשבות
- 3 אובדניות ומשיך ליטול אותן תרופות".
- 4 – ביקור מיום 5.11.03 (מב/16) : "בולטים סימני הליקוי. שולל מחשבות שווא. מודאג
- 5 משיחרור בנו החייל".
- 6 – ביקור מיום 4.12.03 (מב/16) : "רגוע ושקט. עדיין חשדני. הפרעות בשיפוט ושיקול הדעת.
- 7 ללא מחשבות אובדניות ואין צורך באשפוז".
- 8 – ביקור ביום 4.1.04 (מב/4) : "מרגיש טוב. רגוע ושקט. עדיין הפרעות בחשיבה. שיפוט ותובנה
- 9 לקויים. ממשיך את טיפולו על ידי כדורי הרספרדל 2 מג' וכדור אחד 20 מג' בשבוע סימאפ".
- 10 – ביקור מיום 4.2.04 (מב/4) : "מרגיש טוב. מרוצה מהטיפול ברספרדל וללא תופעות לוואי.
- 11 בולטים סימני הליקוי הכרוניים. להמשיך באותו טיפול".
- 12 – ביקור מיום 4.3.04 (מב/5) : "מרגיש טוב. לדבריו אוכל וישן טוב. עדיין הפרעות בחשיבה
- 13 ובשיקול הדעת. חיוכים לא מותאמים. להמשיך טיפול תרופתי".
- 14 – ביקור מיום 4.4.04 (מב/12) : "מרגיש טוב. רגוע ושקט. אוכל וישן. בולטים סימני הליקוי.
- 15 שולל מחשבות שווא או הזיות. אין סימני סיכון ואין צורך באשפוז".
- 16 – ביקור מיום 4.5.04 (מב/6) : "מרגיש טוב. בולטים סימני הליקוי. ישן טוב בלילה. תיאבון
- 17 שמור. בולטים סימני הליקוי הכרוניים. אינו משוקם ולא מעוניין. אינו נמצא בשום מסגרת
- 18 בקהילה. ימשיך אותו טיפול".
- 19 – ביקור מיום 4.7.04 (מב/13) : מרגיש טוב. מסודר בהופעותיו. מתעניין במה שקורה מסביב.
- 20 אוכל וישן טוב. עדיין חשדן, אך ללא פעילות פסיכוטית. ימשיך באותו טיפול תרופתי".
- 21 – ביקור מיום 2.9.04 (מב/7) : מוסר שהרס את ביתו הפרטי ובונה בית חדש. בנתיים גר
- 22 בשכירות. בולטים סימני הליקוי הכרוניים. חיוכים לא מותאמים. שיפוט ותובנה חלקיים.
- 23 אין מחשבות אובדניות ואין צורך באשפוז".
- 24 – ביקור מיום 1.12.04 (מת/5) : "הנ"ל מוכר לנו שנים רבות כסובל ממחלת נפש כרונית ומטופל
- 25 בכדורי רספרדל בהשפעה חלקית. עדיין חשדני. תובנה חלקית וגם יכולת השיפוט. בכללית
- 26 רגוע ושקט. אינו אלים וללא כוונות אובדניות. הזכרון שמור וההתמצאות תקינה. לעיתים
- 27 משתמש באסיוול. אינו משוקם ולא מעוניין. מעביר זמנו בדרך שלו.

85. לשם הנוחות וביאור התמונה, נציב את סיכומי הביקור ותמציתם בצורת טבלה, בזיקה למועד עריכת הצוואה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

מוצג	תאריך	אבחנה
מת/5	4.9.03	רגוע ושקט, דיסמוליטיבי, חשדן, ממשיך בטיפול תרופתי.
מת/5	5.10.03	חיוכים לא מותאמים, עדיין מחשבות שווא והזיות.
מב/16	5.11.03	בולטים סימני הליקוי, שולל מחשבות שווא.
מב/16	4.12.03	עדיין חשדני, הפרעות בשיפוט ושיקול הדעת. אין צורך באשפוז.
מב/4	4.1.04	עדיין הפרעות בחשיבה. שיפוט ותובנה לקויים. ממשיך בטיפול "רספרדאל" + "סימאפ".
מב/4	4.2.04	מרוצה מהטיפול ברספרדאל. בולטים סימני הליקוי הכרוניים.
מב/5	4.3.04	עדיין הפרעות בחשיבה ובשיקול הדעת. חיוכים לא מותאמים.
מועד חתימת הצוואה - 15.3.04		
מב/12	4.4.04	בולטים סימני הליקוי. אין צורך באשפוז. תרופה נוספת – "ווליום".
מב/6	4.5.04	בולטים סימני הליקוי, בולטים סימני הליקוי הכרוניים. אינו משוקם ואינו מעוניין. אינו מצוי במסגרת כלשהי.
מב/13	4.7.04	מסודר, מתעניין במתרחש מסביב, עדיין חשדן ללא פעילות פסיכוטית.
מב/7	2.9.04	"מוסר שהרס את ביתו הפרטי ובונה בית חדש". בולטים סימני הליקוי הכרוניים. חיוכים לא מותאמים. שיפוט ותובנה חלקיים. אין מחשבות אובדניות ואין צורך באשפוז.
מת/5	1.12.04	מטופל ברספרדאל בהשפעה חלקית. עדיין חשדני. תובנה חלקית וגם יכולת השיפוט. ההתמצאות תקינה. לעיתים משתמש באסיוול. אינו משוקם ולא מעוניין. מעביר זמנו בדרך שלו. הוסבר לו על חשיבות הטיפול במועדים.

מסקנות המומחה בחוות הדעת

86. בקליפת אגוז, המומחה מצא את סיכומי הביקור חלקיים – בתוכנם והן במשקלם כפועל יוצא מכך. מחד גיסא עמדו לרשות המומחה סימוכין נוספים על מנת לאבחן את מחלתו של המנוח ואת מאפייניה, אך מאידך גיסא, לא מצא בראיות די על מנת להגיע למסקנה חד-משמעית לגבי מצבו של המנוח במועד עריכת הצוואה. כך מתוך מודעות לדרישת הדין להצביע על מידת יכולתו של המנוח "להבחין בטיבה של צוואה" במועד עשיית הצוואה ממש. המומחה מצא אפוא את תיעוד הביקורים חסר, באופן שמונע ממנו לקבוע ברמת וודאות מספקת את הזיקה הנדרשת בין מחלתו של המנוח לבין הצוואה שבמחלוקת. חשוב להביא את הדברים בשם אמרם, מפי המומחה (ע' 4 לחו"ד):

"הפסיכיאטר המטפל לא פירוט את אופן ההתבטאות של הליקויים ובמיוחד הליקוי בשיפוט (שיפוט תקין=יכולת להגעה להחלטה עצמאית). התיאור הקרוב ביותר היה כ-5 חודשים טרם החתימה: 'מרגיש טוב לדבריו, חיוכים לא מותאמים, עדיין מחשבות שווא והזיות. רוצה לצאת לחו"ל לטיול. הסברתי לו שלא מומלץ במצבו הנוכחי' (6)."

כאמור בחודש מרץ 2004 אין פירוט של הסימפטומים ועובדה זו מקשה על הערכת מצבו הנפשי במועד עריכת הצוואה. וביתר פירוט: הערכת הקשר, באם קיים, בין הליקויים ותוכן הצוואה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ובאשר לליקויים המוזכרים (שיפוט תובנה וחשיבה) : השיפוט מוגדר כיכולת להבין ולצפות את תוצאות ההתנהגות, ולהיות מושפע מהבנה זו (ראה הגדרת שיפוט מצורפת). תובנה מוגדרת כיכולת לערוך תוכניות הגיוניות ולטפל בבעיות ובעניינים אישיים/בינאישיים, משפחתיים ותעסוקתיים. הפרעות בחשיבה : מדובר בממצא שכולל בתוכו מגוון ליקויים כמו תוכן החשיבה, רצף, קצב וארגון. מכאן עולה שמחסור זה בפירוט הליקויים אינו מאפשר קביעה חד משמעית באשר למצבו המנטלי של המנוח".

87. מסקנת המומחה היתה אפוא פועל יוצא של העדר פירוט מספיק מצד הרופא. כך כלשונו :
"במועד החתימה על הצוואה המנוח סבל מליקויים מנטליים שהיו עלולים לפגוע ביכולתו להגיע להחלטות עצמאיות.

בחומר הרפואי אין מספיק נתונים לקביעה בדבר חוסר כשירות משפטית לעריכת צוואה. אמנם, אין נתונים שמצביעים על כשירות לעריכת צוואה אך לפי הכלל שכל אדם מוגדר ככשיר עד שלא הוכח ההיפך, ניתן לקבוע שהמנוח היה כשיר מנטלית לעריכת צוואה במוד החתימה".

88. נרד לעומקם של דברים, ונתהה על משמעות אותם מושגים סתומים לכאורה, או אם נרצה, מטבעות לשון מקצועיים, המתארים את מצבו של המנוח בביקוריו אצל הרופא – "חיוכים לא מותאמים"; "בולטים סימני הליקוי/הכרוניים" וכיוצ"ב. קודם לכן, יש לתת את הדעת לשאלה הרלוונטית לענייננו, והיא **מדוע בחר הרופא, רופא ותיק ומוערך, לקצר ולתמצת את ממצאיו עד שלהדיוט הם עלולים להימצא סתומים?** האם יש לראות בכך חריג לעומת סיכומי ביקור מקובלים בתחום זה? האם יש בכך קלות דעת או כשל מצד הרופא, או שמא יש הסבר לדבר? מן הראוי להביא מדברי הרופא בחקירתו הנגדית :

"הוא קשה. חולה פראנואידי מאוד. לא נתן לנו לכתוב את הדברים בעצם שמעידים על מחלתו ולכן בכל הדוחות הרפואיים נכתב בכלליות, בשפה שלא מאוד ספציפית מכוונת אליו. כל הזמן דאג, הוא היחידי מבין החולים שדאג שיהיה לו ביד דוח רפואי אחרי כל מפגש, אחרי שקרא אמר שלום ולהתראות. הוא אף פעם לא היה מאוזן מבחינה פסיכיאטרית, תמיד היו לו מחשבות שווא, תמיד חסר תובנה למצבו, וכושר שיפוט שלו מאוד לקוי. אבל אני בתור רופא פסיכיאטר הייתי צריך לשקול בין הסיכונים לסיכויים. הסיכונים בעצם לחחוץ עליו, אם לתת לו יותר תרופות או לבוא ליותר מעקבים, ובאותו רגע הייתי בטוח, פחדתי שהוא ינטוש ויעזוב ואז יישאר בלי תרופות וכלי מעקב והרע במיעוטו מבחינתי היה שהסכמתי איתו פחות או יותר שיגיע פעם ב-3 חודשים ולוקח טיפול תרופתי מינימאלי" (ע' 32, ש' 10-18).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

89. בית המשפט מוצא ממש בהסבר זה. לדברי הרופא, לתמצות בו בחר היה ערך אינסטרומנטלי שנועד להשאיר את המנוח תחת מעקב. יחסיו של המנוח עם הרופא היו חשופים אף הם לעיוות המציאות שליווה את המנוח. את סיכומי הביקור המנוח בחן דרך עיניו, והם הפכו עצמם, או עלולים היו להפוך, למושא מחשבות השווא של המנוח. הרופא הסביר ביתר פירוט:

"לשאלת ביהמ"ש אני מידיעתי האישית יודע שהחלק החשדני היה כל הדרך, מחשבות גדלות היו לו כל הדרך כי הנושא שהוא לא כאן, שהוא בטעות, תמיד עלה אבל לא אפשר לי לכתוב את זה, הוא מנע את זה ממני ולכן כתבתי במילים כלליות כדי שלא יבין. אבל אם הייתי נכנס לעומק ומפרש את הדברים היה מבין שמתייחס אליו והיה דוחה את זה [...] כי זה הוא. הוא לא רוצה שאף אחד ידע שזה הוא, ועל המחלה שלו בגלל החשדנות שלו. הוא גם לא שיתף פעולה בתוכנית שיקום, לא שיתף פעולה בשינוי תרופתי, לא רצה להחליף אף תרופה, לא רצה לקבל עזרה ביתית" (ע' 34, ש' 18-27).

90. יש לציין בהקשר זה, שהצמצום שנקט הרופא בסיכומי הביקור אותם המנוח קיבל לידיו, אינו מאפיין מסמכים ואבחנות אחרים שהרופא נדרש להנפיק במסגרת טיפולו במנוח ושנועדו לעיני צדדים שלישיים.

91. ביום 2.11.14 נדרש הרופא לחוות דעה על מצבו של המנוח לאחר שהובא לפניו על ידי משטרת ישראל, לשם אכיפת צו מאסר (סומן מב/3). במסמך זה הרופא אינו נמנע מציון מפורש של מחלתו של המנוח, מפירוט סימני הליקוי הכרוניים, או מהתייחסות לבריאות הנפש:

"הובא דחוף על ידי המשטרה. פקודת מאסר על אי תשלום חוב.
מוכר לנו שנים רבות כסובל ממחלת נפש סכיזופרניה. מטופל בתרופות ובמעקב בבריאות הנפש מרבך. מטופל בכדורי רספרדאל 2 מ"ג ביום ואסיוול 5 מ"ג כדור אחד ביום.
עדיין חשדני, מחשבות שווא של רדיפה. אינו לוקח טיפולו על פי רישום בקליקס הנפקות תרופות אפסית. בולטים סימני הליקוי הכרוניים. צמצום ודלות.
אי תשלום חובות לא מושפעות ממצבו הפסיכוטי. לדעתי מסוגל להיות במאסר איפה שיש גם ייעוץ פסיכיאטרי".

92. יובהר שלא הוצגה לבית המשפט כל ראיה לכך, שפקודת המאסר אכן מומשה או שהמנוח אכן נאסר, או כל מידע אחר על התרחשות זו.

93. ביום 25.6.14 חיווה הרופא דעתו בהמשך לפניה של עו"ס מטעם שירותי הרווחה (מת/5):

"ג.ג.
"הנ"ל ידוע כסובל ממחלת נפש סכיזופרנית. עם אשפוזים וטיפולים בטירה. נמצא בטיפול שנים רבות. לאחרונה מטופל בכדורי רספרדאל ואסיוול.
תחת הטיפול, עדיין חשדני, רגוע ושקט. בולטים סימני הליקוי. צמצום ודלות באישיות וחשיבה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

לאורך כל שנות המעקב גילה רג'ידיות לטיפול ולכל המלצה אחרת. לא רצה להשתתף בשום תכנית,
לא שיקומית ולא תעסוקתית וזה הכל עקב החשדנות שלו.
אף פעם לא גילה אלימות פיסית כלפי הצוות וגם לא לפגוע בעצמו.
הנ"ל מסכים לבוא לביקורת פעם ב 3 חודשים.
נכון שזה הרע במיעוטו, אבל הצלחנו לשמור איתו על קשר טיפולי. מגיע ומשתף פעולה, לוקח
תרופות ומנפיק מרשמים.
לפחות אינו מגיע לחדרי מיון וגם לא לאשפוזים.
תמונה תואמת לסכיזופרניה רזידואלית" [הדגשות אינן במקור, א"מ].

94. במסמך האמור, הרופא מוצא לנכון לתאר את יחסו של המנוח לטיפול, על רקע החשדנות הנובעת ממחלתו.
הוא מציין בפניי העו"ס ש"נכון שזה הרע במיעוטו, אבל הצלחנו לשמור איתו על קשר טיפולי [...] לפחות
אינו מגיע לחדרי מיון וגם לא לאשפוזים". בית המשפט מוצא בכך חיזוק לעמדתו של הרופא כפי שעלתה
מחקירתו, שלתמצות האבחנה במהלך ביקוריו של המנוח היה ערך טיפולי בעל משקל עצמאי. לא היה בכך
משום מאפיין של עבודת הרופא בדרך כלל או משום אות לליקוי בעבודתו, כי אם תמצות בכוונת מכוון,
שנועד בעיקר לעיניו של המנוח, ולא אפיין מסמכים מקצועיים אחרים שנועדו לגורמים מקצועיים. הרופא
הוסיף ועמד על הדברים בעדותו:

"כן. כי זה הרע במיעוטו שיכולתי לכתוב כי לא יכלתי לפרט ממש את התכנים הפראנואידים,
הייתה לי הזדמנות לכתוב קצת יותר ב-2009, 2013, 2014 במכתבים נייטראלים למשטרה
ולשירות הסוציאלית וגם להנהלה של קופת החולים כדי לאשר לו תרופות, שם ידעתי שהמסמך
לא מגיע לידיים שלו ופירטתי קצת יותר" (ע' 35, ש' 20-23; וגם ע' 49, ש' 16-18; ע' 50, ש' 20-22;
ע' 53, ש' 23-26).

"זה מה שאמרתי, כיוון שהמסמכים לא מגיעים לידיים שלו והרשיתי לעצמי להיות משוחרר
בכתיבה כי זה מסמכים ללשכת הרווחה, להנהלת קופ"ח ולמשטרה" (ע' 38, ש' 9-10).

בהמשך הוסיף הרופא:

"אבל לא הייתה לו תובנה שהוא חולה פסיכיאטרי ולכן צריך תרופות. הוא לקח מינימום טיפול
תרופתי כי ככה רצינו, וזה הרע במיעוטו, אני רציתי לשמור איתו על קשר, ולא רציתי שהוא ינטוש
אותנו, ואז ההשלכות יהיו מאוד חמורות, שמרתי על הקשר איתו ושמרתי עליו מ-2001 עד 2014,
לא הגיע לחדר מיון, לא התאשפז בבית חולים, שמרתי עליו במועט הזה שהיה לי" (ע' 42, ש' 21-
17).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

95. יתירה אף מכך, נחה דעתו של בית המשפט שהרופא נקט בגישה אינסטרומנטלית כלפי המנוח לפחות במקרה נוסף אחד, שנגע לטיפול התרופתי - מכיוון שהטיפול ויחסיו של המנוח עם הרופא הפך גם הוא למושא למחשבות שווא, לחשדנות ולפן הסכיזופרני של מחלתו. הרופא הסביר בחקירתו:

"עצם העובדה שהיה מסרב לטיפול תרופתי, לתוכנית שיקומית, להכנת תומכת, סומכת, חונכת, התרופות נכנסו לחלק הפראנואידי שלו, הגשתי בקשה מיוחדת לקופ"ח שתיתן לו תרופה מקורית כי התרופה החדשה נכנסה למערכת הפראנואידית שלו כי היא מזויפת ולא אמינה, הוא ביקש את האורגניל והמקורי, כתבתי מסמך לקופ"ח והסכימו לו והוא היחידי שקיבל את התרופה המקורית מכל החולים. הוא עשה בלאגן, היה מגיע לקופ"ח, צועק, משתולל, מקלל" (ע' 35, ש' 29 ואילך; וגם ע' 36, ש' 25-27; ע' 54, ש' 4-7).

"התרופות נכנסו למערכת הפראנואידית שלו, לא רצה לקבל שום תרופה מלבד רספרדאל שנתנו לו בביה"ח [...] ניסיתי להסביר לו שהתרופה הגנרית והמקורית זה אותו חומר כימי רק מחברות אחרות, אני נותן את התרופה ומכיר אותה והוא לא סמך עליי ולא האמין לי" (ע' 42, ש' 3-11).

96. בית המשפט איתר את המכתב האמור, מבין הסימוכין שהומצאו לבית המשפט מתוך תיקו של המנוח בקופ"ח "כללית". מכתבו של ד"ר קראקרה אל הגורם הרלוונטי בקופת החולים הוא מיום 22.2.09, ומן הראוי להביא את תכנו:

"הנ"ל ידוע כסובל ממחלת נפש מעל 25 שנים. גרוש וגר בגפו. לא הקפיד על מעקב ולא על לקיחת תרופות. התרופות נכנסו למערכת הפראנואידית שהולכות להזיק לו. בשנת 2001 אושפז [...] עקב החמרה במצבו הנפשי על רקע הפסקת הטיפול [...] כאשר נודע לו האפשרות להפסקת מתן רספרדאל אורגנילי נכנס לאי שקט. כל יום מגיע למרפאה אלי ולבית המרקחת. מדבר בטון חזק וצועק ורועם על זה שמפסיקים לו את הטיפול בכדורי הרספרדאל. ניסיתי להסביר לו ולשכנעו אבל כלום. במידה והחולה לא יקבל את טיפולו בכדורי רספרדאל אורגנילי עלול לא לקחת טיפולו. יחמיר מצבו ויגיע לאשפוז במקרה הטוב. או לאבד את האמון בנו ויפנה למסגרת אחרת או נסבול בצורה כלשהיא מצעקותיו ועצבנותו ועוד. אי לכך אבקש לשקול היתרונות לעומת החסרונות או הסיכויים לעומת הסיכונים".

97. בית המשפט רואה במכתב זה משום ראיה מכרעת לאמיתות הסברו של ד"ר קראקרה, ולתכלית שמאחורי התמצות בו נקט בסיכומי הביקורים. יש בכך אף משום ראיה לכך שגם מצבו הרפואי של המנוח, רופאו

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

המטפל, והטיפול התרופתי, הפכו גם הם למושא מחשבות השווא שליו את המנוח, או כדברי ד"ר קראקרה
"נכנסו למערכת הראנואידית" של המנוח.

עדותו של הרופא הפסיכאטר

98. על מנת לרדת לעומקם של דברים, שומה עלינו למלא תוכן את אותם מושגים סתומים לכאורה, המתארים
כאמור את מצבו של המנוח בביקוריו אצל הרופא – "חיוכים לא מותאמים"; "בולטים סימני
הליקוי/הכרוניים"; הפרעה בחשיבה ובשיקול הדעת; "שיפוט ותובנה חלקיים"; חשדן; וכיוצא באלה.
בעדותו, המומחה מילא בתוכן את הרישום התמציתי בסיכומי הביקורים של המנוח, ובית המשפט מוצא
שעשה כן באופן מניח את הדעת. יאמר כבר כעת שפרוטוקול עדותו של הרופא הובא לעיונו של המומחה,
שמצא שיש בה כדי להשלים את שנעדר מסיכומי הביקור, לחדד ולשנות את מסקנתו.

99. בנוגע לציון הרופא המייחס למנוח תובנה ויכולת שיפוט חלקית, הרופא ביאר:
"זה בקשר למחלה, בן אדם שיוזע שהוא חולה וצריך לקחת תרופות ויש לו מחלת נפש וצריך
תרופות ומאמין בתרופות זה בן אדם עם תובנה. בן אדם שאין לו תובנה, אין לו תובנה שהוא חולה,
לא זקוק לתרופות ולא מבין את המצב שלו. יש אנשים עם תובנה חלקית – אני חולה אבל לא צריך
תרופות, אני צריך תרופות אבל לא בגלל שאני חולה. אבל לא הייתה לו תובנה שהוא חולה
פסיכיאטרי ולכן צריך תרופות" (ע' 42, ש' 14-18; וגם ע' 33, ש' 8-9).

100. ובאופן קונקרטי יותר לגבי המנוח ציין הרופא:
ש. תסביר לי את השיפוט הלקוי, מה זה שיפוט בכלל? מה זה לקוי?
ת. זה לשפוט מצב מסוים, יש סיטואציה שצריך לנתח מכל הבחינות, פלוס – מינוס, יתרונות,
חסרונות, מי מרוויח, מי מפסיד וצריך להסיק מסקנות [...] מנסה לנתח את הסיטואציה
מכל מיני זוויות ומסיק מסקנות. לחולים סכיזופרניים אין את הדבר הזה.
ש. ולגבי המנוח?
ת. סכיזופרן, זה המנוח, אין לו את היכולת הזו.
ש. למנוח לא הייתה יכולת שיפוט בכלל?
ת. במצבים סבוכים ומורכבים לא היה. כלומר אני רעב – רוצה לאכול, בטח השיפוט שלו תקין
(ע' 42, ש' 22 ואילך).

משנשאל הרופא לגבי קביעתו שהובאה לעיל (מב/3), לפיה ניתן לאסור את המנוח, הרופא חידד לגבי מושא
מחשבות השווא של המנוח:

ת. נכון, זה לא החלק הראנואידי שלו.

ש. איך הגעת למסקנה הזו?

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

1 ת. כי אין לו מחשבות שווא נגד העירייה, מס הכנסה, חשבון חשמל.
2 ש. כלומר חייב להיות מחשבת שווא ספציפית כדי שתגיד שהוא לא כשיר?
3 ת. צריך להיות הסבר לא מחשבה, כל התנהגות צריכה להיות מוסברת. אם ההסבר הגיוני
4 כן. אבל אם ההסבר לא הגיוני, הוא קשור למחשבת השווא שלו (ע' 50, ש' 27-32).

5
6 101. לגבי ייחוס "חיוכים לא מותאמים" ו"מחשבות שווא והזיות" למנוח, ביאר הרופא:
7 "הוא היה פאראנוידי לאורך כל הדרך, היו לו מחשבות שווא [...] היו לו מחשבות שווא כלפיי
8 המשפחה שלו [...] יותר על הבן ועוד אחד על המשפחה, שלא ראיתי אף פעם, איזה בן דוד, משהו
9 בסגנון הזה, אנשים שמתנכלים, רוצים ברעתו, לא סומך עליהם [...] וזה בנוסף לדיבור לא לעניין"
10 (ע' 33, ש' 18-25).

11
12 ובמקום אחר:
13 "לפעמים חיוכים יכולים להיות מושפעים מהזיות והוא אומר שהוא לא שומע קולות ואין הזיות
14 אבל החיוכים לא מותאמים לתוכן של השיחה. לא דיברנו על שום דבר מצחיק, לא דיברנו על כלום
15 והיו לו חיוכים וקראנו לזה 'חיוכים לא מותאמים'" (ע' 33, ש' 12-16).

16
17 102. המומחה הרחיב עוד על רכיב החשדנות באישיות המנוח
18 "[...] לשאלת ביהמ"ש אני מידיעתי האישית יודע שהחלק החשדני היה כל הדרך, מחשבות
19 גדלות היו לו כל הדרך [...]" (ע' 34, ש' 18-27).

20
21 "חשדנות יכולה להיות בכל מיני דברים, הייתה לו חשדנות לגבי מסגרות טיפוליות, לגבי טיפול
22 תרופתי, המשפחה שלו, לגבי נושאים שהוא לא צריך לחיות פה, זה לא המקום שלו, אני צריך
23 להיות בארה"ב, זה החלק הפראנואידי. זאת החשדנות שלו" (ע' 36, ש' 25-27).

24
25 ובהמשך
26 ש. אתה אומר שלאורך השנים שבדקת אותו היו לו מחשבות שווא?
27 ת. כל הזמן.
28 ש. כלפי המשפחה? ובן הדוד?
29 ת. כן וגם כלפיי עצמו (ע' 37, ש' 30 ואילך).

30
31 "בד"כ חולים פראנואידיים לא סומכים ולא מאמינים באנשים. הם יכולים לפרש התנהגות
32 נייטרלית של אנשים כמכוונת נגדו. כלומר, בן אדם, ניקח דוגמא של מישו מהמשפחה או שכן

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

1 שיש לו כוונות טובות ורוצה לעזור לו ואומר לו – אני רוצה לבוא לבקר, לראות מה קורה, הוא ייקח
2 את זה לחלק השלילי שהכניסה שלו לבית יש לו מטרה מסוימת, רוצה לעשות משהו, מתכוון
3 למשהו ואז הוא מונע ממנו את זה" (ע' 39, ש' 1-5).

4
5 לגבי תיאוריו "בולטים סימני הליקוי/הכרוני" ציין הרופא:
6 "כן, כי ליקוי יכול להיות אחרי מחלת נפש כרונית. הליקויים האלה שדיברנו, אדישות, אפתיה,
7 צמצום, דלות, זה יכול להיות אצל חולי סכיזופרניה. חוסר ריכוז בין היתר" (ע' 35, ש' 25-26).

8
9 ובהמשך:
10 "איך הוא לבוש, איך הוא מדבר, מתנהג, זה הסימנים. רואים על הבן אדם, רואים על החולים.
11 על השיחה, התוכן שיחה, התכנים שהוא מעלה, התגובות שלו לשאלות שלנו ולאירועים שקורים
12 בתוך החדר" (ע' 36, ש' 6-7; וגם ע' 34, ש' 29 ואילך).

13
14 103. עוד הרחיב המומחה על ציון הפרעות בשיפוט ושיקול הדעת – שיפוט ותובנה לקויים:
15 "שיפוט צריך לקחת סיטואציה מסוימת, לנתח, ולהסיק מסקנות הגיוניות ואת זה לא היה לו, זה יכול
16 להיות בטיפול תרופתי, בשיקום, בכל דבר" (ע' 35, ש' 5-6).

17
18 נוסף ונציין שהרופא מצא את הוראות הצוואה המדירות את הבן מעזבונו של האב, כבעלות זיקה
19 לסכיזופרניה שלו: "אני מניח שזה קשור לחלק הפראנואידי שלו. כי יש לו מחשבות שוא כלפי הסביבה
20 שלו והסביבה שלו זה המשפחה שלו, יש לו רק בן אחד" (ע' 56, ש' 1-5, ור' ככלל ע' 56-57 לעדותו; וגם ע'
21 58, ש' 21-23).

22
23 הרופא הוסיף וציין, שלפי דעתו המנוח לא היה כשיר לחתום על הצוואה, כפועל יוצא ממחלתו וממאפייניה
24 – מחשבות שוא, שיפוט ותובנה לקויים (ר' ע' 40, ש' 18-21; וגם ע' 48, ש' 27 ואילך).

עדותו של המומחה

25
26
27 104. חקירתו של המומחה על חוות הדעת נערכה לאחר עדותו של הרופא, ד"ר קראקרה. בחקירתו שב המומחה
28 על עמדתו בחוות הדעת, שאינה חד משמעית, שהליקויים מהם סבל המנוח **עלולים** היו לפגוע בעצמאות
29 מחשבתו וכושרו להבין בטיב מעשה הצוואה. לא נחטא לאמת אם נאמר שחקירתו ותשובותיו של הרופא
30 בעדותו, היוו חלק נכבד מחקירת המומחה.

31 105. לגופו של עניין, המומחה עמד על כך ש"בד"כ כשהשיפוט לקוי אדם לא כשיר לכתוב צוואה" (ע' 69, ש' 13),
32 והוסיף שהמנוח "היה במצב מנטאלי לא טוב, אם השיפוט שלו לא תקין, קרוב לוודאי שלא יכל לערוך צוואה

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

- במועד הזה" (ע' 69, ש' 25). עוד ציין ש"הכי חשוב זאת האבחנה של הרופא מטפל, הפסיכיאטר, אני לא מתווכח היו למנוח בעיות מנטאליות קשות" (ע' 70, ש' 29).
106. יחד עם זאת המומחה עמד על כך, שחומר הראיות ניצב על קו פרשת המים, וחוסר הפירוט בסיכומי הביקורים, הוא שמרחיק אותו ממסקנה חד-משמעית שהמנוח לא היה כשיר לעורך צוואה במועד עריכתה. המומחה חידד את הדברים בחקירתו ש"במרץ [לשנת 2004, א.מ.], המועד הקריטי אין פירוט של הסיפטומים, אם הוא היה מפרט שהשיפוט לא תקין, הייתי קובע קרוב לוודאי שהוא לא כשיר אבל לא היה לי את זה" (ע' 71, ש' 16). המומחה ציין עוד ש"המנוח היה איש מאוד מאוד חולה, אבל כדי לקבוע אם מחלתו הייתה כה חמורה עד כדי כך שלא היה כשיר משפטית צריך ראיות ברורות יותר ממה שהיו בפניי" (ע' 78, ש' 7).
- בחקירתו עומת המומחה תדירות עם אמירותיו ותשובותיו של הרופא ד"ר קראקרה, שהעיד בפניי בית המשפט במועד מוקדם יותר. המומחה שב על עמדתו שלשם חיווי דעתו עליו לעיין בפרוטוקול עדותו של הרופא במלואו (ר' ע' 73, ש' 31; ע' 74, ש' 23; ע' 75, ש' 3, 27; ע' 78; ע' 86, ש' 23). המומחה הוסיף עוד ש"לא מצאתי ראיות שמצדיקות לקבוע שהוא היה לא כשיר. יכול להיות שאחרי שאקרא את הפרו' ואת החקירה של הרופא המקצועי אני אחליט אחרי שאקרא" (ע' 77, ש' 27).
107. בתום הדיון, ובעקבות עמדת המומחה, הורה בית המשפט על העברת פרוטוקול עדותו של ד"ר קראקרה לעיונו של מומחה, שיגיש חוות דעת משלימה לפי מיטב שיקול דעתו. נקבע עוד שלאחר קבלת חוות הדעת המשלימה, יודיעו בעלי הדין אם בכוונתם לחקור את המומחה על חוות הדעת המשלימה או להשלים חקירתו על חוות הדעת.
- חוות הדעת המשלימה**
108. כשם שציין בית המשפט לאורך פסק הדין, עדותו של הרופא ד"ר קראקרה הסירה כל ספק שקינן בלבו של המומחה. את חוות הדעת המשלימה בחר לפתוח בקביעה שאינה משתמעת לשתי פנים:
- "ואמנם, לאחר עיון קפדני בעדותו של ד"ר קראקרה עליי לציין שאם עדות זו היתה עומדת בפניי במועד עריכת חוות הדעת, אין ספק שהייתי קובע שקיימת סבירות גבוהה לכך שלא היה כשיר משפטית במועד עריכת הצוואה".**
109. המומחה מוצא עוד לנכון לציין את היתרון הקיים בעדותו של מי שטיפל במנוח בחייו, במשך שנים ארוכות (משנת 2001 לערך ועד שהלך לעולמו בשנת 2015). המומחה שב ומדגיש את שהודגש לעיל, שחוסר הפירוט לגבי מצבו של המנוח הוא שהביא לסייג את חוות דעתו, בהעדר יכולת לבסס את חומרת הליקויים שלו את המנוח, שדבר קיומם לא עמד בספק. כך בלשונו של המומחה:
- "לעדות של פסיכיאטר שטיפל במנוח בסמיכות לעריכת חוות הדעת [צ"ל "עריכת הצוואה", א"מ] יש משקל משמעותי. יש לעדותו יתרון על חוות הדעת שלי בכך שהוא בדק אותו בחיים. הסוגייה**

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

היתה לא אם קיימים או לא קיימים ליקויים – וגם ציינתי בחוות הדעת שהיו לליקויים מנטליים
שהיו עלולים לפגוע בשיפוט – אלא האם הם היו בדרגת חומרה שמצדיקה את הגדרתו כבלתי
כשיר משפטית. להערכת, במועד עריכת הצוואה, לא היו לי מספיק נתונים להחלטה בדבר חוסר
כשירות, עד לקבלת עדותו של ד"ר קראקרה".

110. המומחה חוזר בו אם כן מהלשון המסוייגת בחוות דעתו ובעדותו. הוא מוצא שהרופא נמנע בכוונת מכוון
מלפרט יתר על המידה בסיכומי הפגישות, וזאת "במטרה למנוע מהמנוח לנתק את הקשר הטיפולי". הוא
מוצא עוד שמשמעות עדותו של הרופא היא שיכולת השיפוט של המנוח במועד עריכת הצוואה היה לקוי.
לסיכום מסקנותיו מציין המומחה:

"הסיבה העיקרית לקביעה בחוות הדעת שהמנוח היה כשיר משפטית היתה שלא הובאו בפניי
נתונים שיאפשרו הגעה למסקנות בדבר חוסר כשירות משפטית. לאחר עיון בעדותו של ד"ר
קראקרה בדבר מצבו המנטלי של המנוח ניתן לקבוע בסבירות גבוהה שהמנוח לא היה כשיר
משפטית במועד החתימה על הצוואה".

111. לסיכום, לאחר שבית המשפט חזר והפך בחוות הדעת ובחקירת הרופא והמומחה, והן בעדויות שעלו לפניו,
נמצא לנכון לאמץ את חוות דעת המומחה, לצד עמדתו של הרופא, ולקבוע שבמועד עריכת הצוואה, המנוח
לא היה כשיר להבחין בטיבה של צוואה. יכולת השיפוט של המנוח היתה לקוייה, ותפיסתו את המציאות
היתה מעוותת ומושגת על מחשבות שווא, ומחשבות רדיפה שהתמקדו – בין יתר הדברים – גם בבני
משפחתו הקרובים.

112. לאחר שהארכנו בדברים, בעמדות הרופא והמומחה, באפיון מחלתו של המנוח, יכולת השיפוט ובוחר
המציאות שלו, נשוב ונעיין בסעיף 1 לצוואה:

"[...] אני מבקש להבהיר לכל ידידי ומוקירי ובני משפחתי, שצוואתי זו נעשית לאחר התלבטות
קשה ומחשבות אין ספור. בני יחידי אלמוני מתנכר לי שנים אחדות, נוטר לי איבה ואיננו מכבד
אותי כמלוא הנימה. הדברים שאני אומר כאן נאמרים בעדינות כדי לא להשאיר משקעים יתרים
לדורות הבאים אך נפגעי עד עומד נשמתי מהתיחסותו של בני, שכבר איננו ילד, כלפי".

113. כעת, עם פרש התמונה במלואה עד כמה שניתן, יש לקבוע שאמירה זו של המנוח היא פרי הליקוי הנפשי
ממנו סבל המנוח ומצג של מציאות חלופית אותה ראה המנוח לנגד עיניו. ודוק – בית המשפט אינו מבקש
לשים עצמו בנעלי המנוח, ולשלול את תחושותיו כפי שעולות מהצוואה – והיא הנותנת. אפשר להניח במידה
של בטחון שעבור המנוח, רגשות הכעס כלפי בנו היו אותנטיות עבורו, אך ענייננו אינו במצווה מן היישוב, כי
אם במי שמחלתו יצרה בראשו מציאות שווא, שלא עוצבה על ידי קלט מעולם המעשה, כי אם ממחשבות

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

- רדיפה, הזיות, מודעות חלקית למצבו ופגיעה ביכולת השיפוט – היכולת להסיק מסקנות הגיוניות מהתרחשויות החיים.
114. בית המשפט האריך בסקירה העובדתית, ודחה כל אפשרות שבעולם המעשה הבן התנכר או נהג בחוסר כבוד כלפי אביו המנוח – באופן בו אדם שאינו לוקה בנפשו יבין מושגים אלה. בית המשפט מוצא שפירוש התנהגותו של הבן, או אופיו, כעולבים, מנוכרים או נעדרי כבוד, יתכן רק אצל זה שדעתו משובשת ויכולת השיפוט שלו לקויה (ורי עמדת המומחה, בתמליל, ע' 24, ש' 32 ואילך).
115. **בית המשפט מוצא עוד זיקה ישירה בין תוכן הצוואה לבין מחלתו של המנוח.** צוואתו היא פרי הקרע בין המנוח לבין הבן בעקבות אותו אירוע קשה במסעדה. נזכיר שחטאו של הבן היה רצונו לבחור עם אמו מוצרי סניטריה לבית אותו עתיד לחלוק עם אביו. **תגובת המנוח בנסיבות העובדתיות אותה העת – ניתוק מגע מוחלט מהבן למשך 11 שנים עד ליום מותו – היא פרי מחלתו, על מלוא מאפייניה.**
116. ראויים לציון דברי המומחה בחקירתו, **בטרם** עיין בעדותו של ד"ר קראקרה והשלים את חוות דעתו: **ש. תאשר לי שההחלטה שלך כמומחה האם החולה הסכיזופרן כשיר או לא כשיר לערוך צוואה לא תלויה בירש לו הוא בוחר להוריש את כספו?**
- ת. זה לא מדויק, אם יש לו מחשבות כלפי הגורם שהוא מוריש לו והוא למשל כותב – אני מוריש לו רק 1000 ₪ כי הוא לא התנהג אליי יפה בשנים אחרונות יש לזה משמעות (ע' 85, ש' 11-12).**
117. גם בחקירתו החוזרת לאחר הגשת חוות הדעת המשלימה, החזיק המומחה בדעה לפיה **"נוצרו בו מחשבות וכעסים כלפי הבן שהוא הביא אותם לביטוי בצוואה"** (תמליל, ע' 23, ש' 34; וגם ע' 24, ש' 5-8). המומחה הוסיף ש"המריבה שלו היא לא מריבה רגילה בין אבא לבנו. זה מריבה שהיא חלק מהמחלה שלו" (ע' 25, ש' 18; וגם ע' 29, ש' 16-21).
118. יתירה אף מכך, הצהרת המנוח בצוואתו לפיה בנו **"מתנכר לי שנים אחדות"** עומדת בסתירה מוחלטת לצוואתו הקודמת, להוראותיה וללשונה, וזו נחתמה רק **שנה אחת קודם לצוואה**. המנוח ציווה כזכור בצוואתו המוקדמת מלוא עזבונו (למעט מנה בסך \$ 20,000) ל"לבני יחידי" (ס' 2 לצוואה הקודמת), כמי שרכוש המנוח **"מיועדים לו ולרווחתו ועל מנת שיצליח בחיים"** (ס' 3).
119. אמירת המנוח לפיה הבן מתנכר לו **"שנים אחדות"**, מנוגדת אפוא לתחושותיו המוצהרות שעלו בצוואתו המוקדמת, **שנה בלבד קודם לכן**. גם ל"שיטתו" של המנוח, על בסיס צוואתו המוקדמת, בנו אינו מתנכר לו **"שנים אחדות"**, כי אם לכל היותר, **"לשיטתו"** של המנוח, חודשים אחדים.
120. גם פער **"תוכני"** של בין לשון שתי הצוואות מצטרף לנסיבות האחרות המובילות כולן למסקנה שהצוואה היא פרי מחשבות שווא, רדיפה וליקוי בשיפוט ותפיסת המציאות.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ההסכם עם השכן ובניית הבית

121. לטענת המבקש, אין לייחס למנוח העדר כשירות בהקשר לצוואה, ולראיה שלקח חלק במיזם להריסת בית הוריו ובניית שני בתים דו-משפחתיים, והתקשר עם השכן לשם כך. כזכור היה זה בן הדוד, מהנדס הבניין, שדחף את המיזם לטובת המנוח ולשיפור אורח חייו וסביבת המגורים המוזנחת. השניים מוסיפים שהמנוח התקשר בחוזים, שילם לספקים, והיה מעורב בהליך.

122. בית המשפט יקדים ויציין שלהתרשמותו מעשה זה מצד השכן ובן הדוד, היה מופת ודוגמא לחסד וטוב לב. מעשה שהיה ביטוי לאלטרואיזם. בעקבות מעשה זה זכה המנוח לשיפור מהותי ומשמעותי ברמת חייו. הבית הישן של הוריו, שלפי כל העדויות לא היה ראוי למגורים, נהרס. **תחתיו נבנה בית חדש ורחב מידות, שהמנוח הועיד חלק ממנו למגוריו של הבן**. המנוח זכה להתגורר בבית כעשור שנים עד לפטירתו, וגם אם אפשר להטיל ספק במודעותו או בעניינו של המנוח בסביבת מגוריו, הוא סיים את חייו בכבוד בסביבה ראויה ומכובדת.

123. השכן ובן הדוד כאחד היו כנים בחקירתם. **מדברי השניים עולה שברור היה לשניהם שתפקידו המעשי של המנוח הוא סמלי**, והוא לא הופקד הלכה למעשה על ביצוע או תכנון פן כלשהו מהמיזם. ניכר עוד שמצב דברים זה היה פרי מחלתו של המנוח וחוסר יכולתו לקחת חלק ממשי במיזם.

124. **השכן ציין בחקירתו:**

"אני הייתי המפקח, אני הייתי אצל קבלנים, ראיתי, אינסטלציה, לגבי דברים שהוא לא היה צריך אותי ממש, למשל להיכנס לחנות לקרמיקה ולבחור מה שהוא רוצה, את זה הוא היה עושה לבד. אני כמובן אמרתי לו, המלצתי לו, אמרתי איפה אני קונה. כן, כאלה דברים, למשל דלתות" (תמליל, ע' 47, ש' 11-19).

125. עוד עולה מחומר הראיות שהשכן והמנוח חתמו על הסכם נוסף על פיו "הקונה", הוא השכן - **"שהינו חבר של המוכר, מוכן ליטול על עצמו את תפקיד מתאם הבניה עבור שני הקוטג'ים שייבנו על החלק הקדמי כאמור"** (ר' נס' 1 לתצהיר השכן, סומן מב/20).

126. **בן הדוד ציין בחקירתו באופן שאינו משתמע לשתי פנים:**

"הוא נתן את אמונו בנו. היה לו פנקס צ'קים ואני הסברתי לו בשיחתנו שמה שהוא צריך לעשות זה לחתום על צ'קים, זה תפקידו בפרויקט הזה, לחתום על צ'קים וכמובן לראות את התכניות, עניין טכני. אבל תפקידו הפיננסי זה לחתום על צ'קים לקבלן ולנותני שירותים אחרים" (תמליל, ע' 53, ש' 29-32).

127. אך יתירה מכך – ההסכם בין המנוח לבין השכן נערך ע"י עו"ד ה' האב ז"ל. במסגרת ההסכם חתם המנוח על **ייפוי כוח נוטריוני** לטובת בן הדוד והשכן, המייפה את כוחם לסיים את הבניה ואת הכרוך בפרויקט. על

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

פניו, יש בכך להעיד על שהשניים חששו מפני האפשרות, שאינה מופרכת, שמצבו של המנוח עלול להתדרדר, ואז תישלל ממנו היכולת למלא אף את תפקידו ה"טכני", קרי "לחתום על השיקים".
128. ניכר היה שהשכן היסס בחקירתו להשיב באופן ישיר לעניין ייפוי הכוח (תמליל, ע' 48, ש' 1-20). גם בן הדוד התקשה לקרוא לילד בשמו ולהסביר את הצורך בייפוי הכוח מצד המנוח (תמליל, ע' 52-53). לבסוף השיב בן הדוד במידה של חוסר רצון:

ת: האדם הזה, כפי שצינתי בתצהיר ובכל המסמכים, האדם הזה בשנים מסוימות היה זקוק לעזרה ולכן, לעזרה בחיים, עזרה בחיים, מה לעשות?

ש: כן?

ת: כן. אז אנחנו, אני ו[...]השכן, היינו איתו בקשר והיינו, עמדנו לימינו בכל הדרוש.

ש: ואז מה? כשהחתמתם אותו על ייפוי הכוח, סברתם שלאור מצבו ייתכן והוא יצטרך עזרה? הוא לא יכל לתפקד בעצמו ולכן אתם,

ת: ב-2003 היו בעיות, ולכן חשבנו כך.

ש: איזה בעיות היו?

ת: מה שאני ציינתי במסמכים שלי (תמליל, ע' 54, ש' 9-26).

129. לסיכום, המבקש אינו יכול להתבסס על פרויקט הבניה על מנת להציג את המנוח כבעל התנהגות נורמטיבית במועדים הרלוונטיים לצוואה או הצוואות. פרויקט הבניה "נתפר" עבור ולטובת המנוח, דווקא משום מצבו העגום, מתוך ידיעה שמחלתו מונעת ממנו ליזום מהלך משמעותי בחייו. נזכיר שלפי ההסכם בין המנוח לבין השכן, ועל כך אין מחלוקת, השכן הוא שלקח על עצמו בחוזה את הוצאת הפרויקט לפועל, דווקא משום מצבו של המנוח. השכן ובן הדוד עמדו, ובצדק, על ייפוי כוחם לסיים את המיזם במידה והמנוח לא יוכל לבצע את הפעולות הבסיסיות שיועדו עבורו.

מעמד חתימת הצוואה

130. בית המשפט התרשם שעדותם של עו"ד ה' הבן, ושל עו"ד מ' ששימשה עדה לצוואה, לא קידמה את הבנתו של בית המשפט את מעמד חתימת הצוואה, או לחילופין שפכה אור על התנהגותו של המנוח במועד ובמעמד חתימת הצוואה.

131. עו"ד ה' הבן לא יכול היה לשפוך אור על עשיית הצוואה או הצוואה המוקדמת. הוא לא ידע על עשיית הצוואה בזמן אמת, ולדבריו "אני לא יודע על הצוואה הספציפית הזו בכלל" (ע' 90, ש' 11; ע' 94, ש' 3-4). הוא אישר עוד שהמסמכים שצירף מתיק הלקוח במשרד – תביעות קטנות שהמנוח הגיש לכאורה - לא נערכו ולא הודפסו על ידי משרדו, לא טופלו על ידי המשרד ומקורם אינו ידוע:

ש. אתה יודע מי הדפיס את המסמכים [המנוח] חתם עליהם, סוג של מכתבים? למשל צירפת

מסמך מ-2003, אתם הדפסתם לו?

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ת. לא, זה מסמכים שמצאתי, לא נראה לי שהמשרד הדפיס, לא חושב. לא יודע מי הדפיס לו (ע')
93, ש' 3-5).

132. מסקנה נוספת שעולה מעדותו של עו"ד ה' הבן, היא שהלכה למעשה, כשפגש במנוח, היה זה בפגישות משותפות עם אביו, ושלאחר בניית הבית (בשנת 2005) והטיפול המשפטי הכרוך בכך, לא פגש יותר במנוח. עו"ד ה' מאשר, שבשנת 2004 – השנה בה החלה הבניה במגרש בפועל – הוא רק קיבל את רישיון עורך הדין (ע' 90, ש' 7). בחקירתו הנגדית הוסיף:

"[המנוח] במהלך כל השנים שאני הכרתי אותו, מאז שאני עובד במשרד, התחלתי ללמוד משפטים בסוף 99 לדעתי, לא זוכר מתי הפגישה הראשונה אבל הוא לקוח של המשרד, כנראה לפני כן אבל אני מכיר אותו מאז. אני עובד במשרד והתחלתי כסטודנט, אני מנסה להסביר. לא זוכר מה היה בפגישה הראשונה" (ע' 91, ש' 5-8).

133. עוד אישר כאמור, שנכח בפגישות משותפות בין המנוח לבין אביו, אך לא עולה מעדותו שפגש במנוח בעצמו, או שהמנוח בא עמו בדין ודברים כלשהם:

"לא זוכר תאריכים של פגישות, [המנוח] היה מגיע מדי פעם למשרד ומדבר איתי ועם אבי על המגרש, זכויות בנייה ומה אפשר לעשות איתם? העסיק אותו מס השבח שהוא צריך לשלם, איפה ישימו מכוניות, איפה ישימו פחים, היה קורא בעיתון מדי פעם על שינויים במיסוי מקרקעין והיה בא לדבר איתנו איך זה משפיע על עסקה" [הדגשות אינן במקור, א"מ] (ע' 91, ש' 10-13).

134. יתירה מכך, ומעבר למסקנה שהמנוח קיים דין ודברים עם עו"ד ה' האב ז"ל, ולא עם עו"ד ה', אישר האחרון שהמנוח לא סיפר לו דבר על חייו האישיים. הוא לא ידע שלמנוח יש בן, או על עריכת הצוואות כאמור.

ש. במשך כל השנים הרבות האלה, מה אתה עוד זוכר משיחותייך עם המנוח חוץ ממס שבח, דרך הגישה, ומקיום הפחים?

ת. אני לא זוכר.

ש. מפנה לסעיף 10, מעולם לא שוחחת איתו על חייו האישיים?

ת. כן, השיחות היו רק על המגרש.

ש. לא ידעת שהוא סובל ממחלת סכיזופרניה?

ת. עד שלא ראיתי בכתבי טענות לא ידעתי.

ש. לא ידעת שאושפז בעבר ושהוא במעקב שוטף אצל פסיכיאטר?

ת. לא (ע' 91, ש' 26-32 ועד ע' 92, ש' 1-2).

ובמקום אחר:

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

"הוא לא דיבר איתי חוץ מהמגרש, לא ידעתי שיש לו בן עד שהגעתי להלוויה. בהלוויה ראיתי פעם ראשונה. לא דיבר איתי על החיים הפרטיים, זה היה החיים שלו, המגרש ומה יעשו איתו. הוא היה אדם מאוד חביב, איש מאוד סימפטי, היה לו חתך קול מאוד, באמת סימפטי אותו. לשאלת ביהמ"ש, לא הייתי מעורב בניהול לגבי הצוואה, זאת השערה לאור זה שהאדם באמת היה לו קשה להגיע להחלטות לגבי המגרש, אני יוצא מנקודת הנחה שזה לא משהו שהוא בא וחתם באותו רגע ושהוא ישב עם אבא שלי על הנושא לפני (ע' 93, ש' 1-2 ועד ע' 94, ש' 1-5; וגם ע' 95, ש' 10).

135. בית המשפט מסיק מהדברים שאמנם יתכן שהיתה הכרות בין המנוח לבין עו"ד ה' הבן, אך זה האחרון לא טיפל בענייני המנוח, והמנוח לא התייעץ עמו, אלא עם אביו, בעוד עו"ד ה' הבן, שבמועדים הרלוונטיים לצוואה קיבל את רישיון עורך הדין שלו, לכל היותר נכח בפגישות אלה. כשם שהובהר לעיל, עו"ד ה' האב ז"ל הוא שטיפל בהסכם בין המנוח לבין השכן, וכן ערך את ייפוי הכוח הנוטריוני מן המנוח אל השכן ובן הדוד על רקע מיזם הבניה. בן הדוד הוא שהפנה את המנוח לעו"ד ה' לכתחילה ויש לשער אפוא שעו"ד ה' האב ז"ל היה מודע למצבו של המנוח. טענתו של עו"ד ה' הבן לפיה לא היה מודע למצבו המיוחד של המנוח, מלמדת בהכרח שהיכרותו עם המנוח היתה שטחית. לא הוצגה כל ראיה לכך שהמנוח ועו"ד ה' הבן נפגשו אי פעם ביחידות או לאחר פטירתו של עו"ד ה' האב ז"ל.

136. עדותה של עו"ד מ' הותירה אף היא שאלות שונות ללא מענה. גם היא אינה זוכרת את מעמד הצוואה כלל (תמליל, ע' 64, ש' 14 ואילך). היא לא שוחחה עם המנוח, למעט בעניין בו טיפלה עבורו במידה כזו או אחרת, במסגרת הליך שנגע לסירוב משרד הפנים להנפיק דרכון למנוח לדבריה. מעבר לכך לא הכירה אותו, לא שוחחה עמו או באה איתו במגע (ע' 67, ש' 11-15).

ש: זכורה לך שיחה כלשהי עם המנוח בקשר לצוואות שלו?

ת: לא.

ש: זכורה לך שיחה כלשהי עם המנוח בקשר לבן שלו?

ת: לא.

ש: אי פעם דיברת איתו? שיחה אישית על משפחתו?

ת: לא.

ש: זכורה לך שיחה כלשהי עם המנוח על נושא כלשהו?

ת: אני כן ייצגתי את המנוח באיזשהו שלב כשרצו, לא אישרו לו דרכון (תמליל, ש' 65, ש' 14-21).

137. גם על אותו הליך מדובר לא ידעה העדה להרחיב: "אני לא זוכרת בוודאות אבל היה איזשהו מקרה משהו בחו"ל שהייתה איזושהי התנהגות שלו לא ראויה, לא זוכרת. לא יכולה להגיד לך בוודאות. האמת שאני ממש לא זוכרת" (תמליל, ע' 66, ש' 19-21).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

138. לגבי אותו הליך לכאורה, או שמא פניה בשם המנוח, לא ידעה העדה לספר מעבר לכך, וציינה שכל החומר שנוגע למנוח הועבר ממשרד עו"ד ה' לידי ב"כ המבקש. במהלך הדיונים אישרה ב"כ המבקש שלא נמצאו סימוכין להליך המדובר בחומר שהומצא לידי ב"כ המבקש או ממקור אחר (ע' 66, ש' 32).

139. בית המשפט התרשם אפוא שלא היתה הכרות של ממש בין המנוח לבין עו"ד מ'. ככל שאכן טיפלה עבור המנוח, כל שכן "ייצגה" אותו לדבריה בהליך מול משרד הפנים בהקשר של "איזושהי התנהגות שלו לא ראויה" לדבריה, הרי שנחשפה או לכל הפחות לפי שיטתה הובא לידיעתה המקרה בו הוחזר המנוח מארה"ב בסיוע הקהילה היהודית והקונסוליה המקומית והן בסיוע השכן בעקבות התקף פסיכוטי שחוה שם. לפיכך מתקשה בית המשפט להשלים עם הגרסה לפיה עדה זו לא היתה מודעת לכל הפחות לעברו של המנוח ולרקע בגינו הושב מארה"ב.

140. יובהר בהקשר זה, שעל רקע עדויות המומחה והרופא, אין לצפות שמחלתו של המנוח תבלוט לעיני מי שאינו מודע לה, כל שכן על בסיס פגישות קצרות אחת לזמן. המנוח לא היה אדם אלים או מסוכן לסביבתו (למעט במצבים שהצריכו אשפוז כפוי משום הסיכון שהיווה לעצמו). בניגוד לחלק שמלאו בחייו בנו ואשתו לשעבר אשר היוו חלק מהמציאות החלופית של המנוח ולחלק מהרכיב הפראנואידי באישיותו (כשם שמצבו הרפואי, הרופא והטיפול התרופתי הפכו כזכור לחלק מתחושת הרדיפה שליוותה אותו), דומה שמיזם הבניה, ההסכם עם השכן והטיפול לו זכה מעו"ד ה' האב ז"ל, לא הפעילו אצל המנוח את אותם מנגנונים שהופעלו על ידי מחלתו. במילים אחרות, מהנסיבות לא נובע באופן הכרחי שמחלתו של המנוח תהא בולטת ומוחצנת לכל מאן דהוא, שעלול לסבור שבפניו אדם נורמטיבי גם אם מעט משונה, אך לא להסיק בהכרח שניצב בפניו מי שאספקטים נרחבים מחייו ומחשבתו נשלטים על ידי מחשבות שווא ויוצרים מציאות חלופית בה הוא מתנהל. גם המומחה אישר בחקירתו שהמחלה והסימפטומים שליוו את המנוח, לא היו גלויים וניכרים בהכרח למי שלא הכיר את המנוח היטב (ע' 70, ש' 4). בחקירתו השניה אישר עוד המומחה, שגם אם בנקודת זמן מסוימת המנוח אינו מובל על ידי מחשבות שווא, עדיין שיפוטו ותובנתו לקויים באופן השולל ממנו את כושרו להבחין בטיבה של צוואה (תמליל, ע' 32, ש' 7-10).

141. לסיכום, עדותם של עו"ד ה' הבן ועו"ד מ' אינה מעלה או מורידה מן המסקנה אליה הגיע בית המשפט ולפיה במעמד החתימה על הצוואה היה המנוח בלתי כשיר להבחין בטיבה של הצוואה ופעל מתוך מציאות חלופית ויכולת שיפוט לקויה.

התוצאה

142. בית המשפט מקבל את עמדת המומחה בחוות הדעת המשלימה, שבסיסה טמון בחוות הדעת. כמו כן מצא בית המשפט את עדותו ודעתו המקצועית של הרופא ד"ר קראקרה מהימנות ונשענות על אדנים מקצועיים כמו גם על הכרותו רבת השנים את המנוח, ותמים דעים עם המומחה שיש לתת משקל של ממש לעמדתו של

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

הרופא המטפל, שהכיר את המנוח בחייו – כל שכן לפרק זמן ארוך כאמור. במישור העובדתי, בית המשפט משוכנע שהמניע לעריכת הצוואה, ולשינוי הצוואה המוקדמת, היה האירוע שהתרחש באותה מסעדה ודבריו של הבן שהציבו קיר בין השניים עד ליום מותו של המנוח. בית המשפט מצא זיקה ישירה בין אירוע זה לבין הוראות הצוואה, ומצא עוד שהצהרת המנוח בסעיף 1 לצוואה לפיה "בני יחידי [...]] מתנכר לי שנים אחדות, נוטר לי איבה ואיננו מכבד אותי כמלוא הנימה" – היא פרי מחלתו של המנוח, תוצר מחשבות שווא שליוו אותו וציירו בראשו מציאות חלופית ומדומה לעיתים. המנוח נעדר את יכולת השיפוט והתובנה למראה התרחשויות החיים ומתוך מחלתו פירש את התנהגותו של הבן כפגיעה אישית, עמוקה כהה, שהמענה ההולם לה הוא ניתוק מוחלט מבנו עד לסוף ימיו – והמנוח אכן עמד בתרופה אותה מצא ראוייה עד ליום מותו.

143. בית המשפט קובע שהמנוח לא ידע להבחין בטיבה של צוואה בעת עשייתה, ושדין הצוואה להתבטל מתוקף הוראות סעיף 26 לחוק הירושה.

הצוואה המוקדמת

144. הצוואה המוקדמת בוטלה לכאורה על ידי המנוח בסעיף 1 לצוואה, לאמור שכל צוואה קודמת שערך "בטלה ומבוטלת". עם ההכרזה על בטלות הצוואה, מקבלת הצוואה המוקדמת חיותה, ולכאורה יש להורות על קיומה. מי מהצדדים לא הגיש בקשה למתן צו לקיום הצוואה המוקדמת ונשאלת השאלה, האם להורות בנסיבות העניין על מתן צו לקיומה.

145. לאחר שבית המשפט הפך בדבר ונתן דעתו לנסיבות המקרה, המסקנה העולה מחומר הראיות היא שדין הצוואה מוקדמת להתבטל אף היא, מפאת מצבו של המנוח בעת החתימה על הצוואה המוקדמת, כפי שנבע ממחלתו, כשנה בלבד לפני החתימה על הצוואה.

146. הצוואה המוקדמת נחתמה ביום 6.3.2003, שנה (פחות מספר ימים) לפני הצוואה הבטלה. ניזכר בתמצית בהוראותיה:

א. העזבון במלואו מיועד לבן.

ב. הבן "לא יהיה רשאי להעביר רכוש את כספים לאמו פלונית משום שכל רכושי כפי שפירטתי לעיל וכפי שיהיה לי ביום מותי מיועדים לו ולרווחתו ועל מנת שיצליח בחיים ואינני רוצה כי תעורב ברכושי המועבר אליו אימו פלונית".

ג. "כדי למנוע אפשרות של העברת רכושי לאחרים", תירשם הערת אזהרה על הנכס לטובת בן הדוד ועו"ד ה' ז"ל, והנכס לא יימכר ללא הסכמתם השניים. הוראה זו תעמוד בתוקפה עד הגיע הבן לגיל

33.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ד. "כדי למנוע אפשרות של הוצאת כספים מהחשבונות לצרכים שאינם של בני", עו"ד ה' ז"ל ובן
הדוד "יפקחו" ויוודאו שכל משיכת כספים שיבצע הבן בשיעור שעולה על 5,000 ₪, תאושר על ידי
השניים "תוך וידוא כי הכספים עוברים לצרכיו של בני בלבד".
ה. מתוך העיזבון יועבר סך בשיעור 20,000 \$ לקרן "ליב"י".

147. בית המשפט משוכנע על בסיס הראיות שלפניו, שנסיבות חתימת צוואה זו ומניעיו של המנוח, חוסים אף הם
בצל מחלתו של המנוח, וכן שכל הנסיבות והממצאים שהביאו לבטלות הצוואה מתקיימים גם בהקשר
לצוואה המוקדמת ומובילים למסקנה שדינה להתבטל אף היא. עוד סבור בית המשפט שעל אף שהמומחה
התבקש לחוות דעתו על כושרו של המנוח להבחין בטיבה של צוואה במועד עריכת הצוואה, ועל אף שהרופא
נשאל והעיד בהקשר לצוואה ולמועד עריכתה, הרי שיש משקל של ממש לממצאים והמסקנות של השניים
גם כלפי הצוואה המוקדמת. כך משום סמיכות הזמנים בין שתי הצוואות, ועל בסיס אופי מחלתו של המנוח
כפי שביססו הממצאים הרפואיים.

148. לשם בחינת כושרו של מצווה להבחין בטיבה של צוואה, יסתייע בית המשפט בחוות דעת מומחה, וכך נהג
בית המשפט במקרה דנן, אך יחד עם זאת הדין אינו מגביל את שיקול דעתו של בית המשפט למסקנות חוות
דעת המומחה המקצועי, ובית המשפט רשאי לפנות לבחינת ראיות אחרות המונחות לפניו. מן המפורסמות
היא, שלשם קביעת ממצא בנוגע לכושרו של מצווה להבחין בטיבה של צוואה, חוות דעת רפואית אינה
בבחינת "כזה ראה וקדש" (ר"ע א"א 7506/95 מיכל שוורץ נ' בית אולפנא בית אהרון וישראל, פ"ד נד(2), 215).
כמו כן, העובדה שההליך אינו נוגע לצוואה המוקדמת כפי שהוכתב על ידי בעלי הדין, אינה מונעת הסקת
מסקנות מחוות דעת המומחה או מעדותו של ד"ר קראקרה גם בזיקה לצוואה השניה. הלכה היא אפוא שבית
המשפט רשאי להעדיף חומר ראיות אחר על פני חוות דעת מומחה, ומקל וחומר שיכול לגזור מסקנות
מעמדות המומחים ומן הראיות גם יחד. בית המשפט מוצא אפוא שהראיות שלפניו מצביעות באופן שיותר
ממניח את הדעת, על מצבו של המנוח גם במועד עריכת הצוואה המוקדמת.

149. מכתביו של בן הדוד אל ד"ר קראקרה.
בן הדוד צירף לתצהירו (מב/21) שלושה מכתבים אותם שלח בכתב יד (באמצעות הפקסימיליה) לד"ר
קראקרה:

א. ביום 16.2.03, בשבועיים לפני חתימת הצוואה המוקדמת, כתב בין הדוד לד"ר קראקרה:
"מדווח לי כי בשבועות האחרונים חלה הרעה במצבו 'הנפשי' זאת לאחר תקופה של
למעלה משנה מיום שחרורו, שבה היה מצבו תקין. כרגע יש לו מיני דמיונות. המצב עדיין
נסבל, אך מחשש שמא יורע, אני מבקש שתבדוק אותו, אפשר בבדיקה השגרתית הקרובה.
אגב, אין לי שום הוכחה שהוא נוטל את המנה היומית של תרופות אשר נקבעה לו, פרט
להצהרתו".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ב. ביום 7.3.03, למחרת החתימה על הצוואה המוקדמת, פנה בן הדוד פעם נוספת לד"ר קראקרה, בזו הלשון:

"הנ"ל מתגבר את פעולותיו המוזרות, ועכשיו מתכנן נסיעה לארה"ב, זה מסוכן מאוד, הוא נחלץ משם בנס בפעם שעברה, לאחר שאושפז שם פעמיים והוחזר בעזרת הקונסוליה הישראלית. התופעות שלפני שלוש שנים חוזרות עתה על עצמן, אם כי בשלב זה בעוצמה נמוכה יותר.

בשיחתי אתמול הסביר לי את הסיבה להפסקת השימוש בתרופה ריספרדל שנקבעה לו בבית"ח בטירה. לפי דעתו תרופה זו היא לטפול בסכיזופרניה, ומאחר וברור לו שאין הוא חולה בסכיזופרניה, הרי שתרופה זו מיותרת....".

ג. ביום 11.3.03, 5 ימים לאחר החתימה על הצוואה המוקדמת, כתב בן הדוד לד"ר קראקרה:
"ההידרדרות במלואה. הוא עשה צוואה, מדבר על כוחות גדולים המכוונים אותו. הא ביקר אצלי היום ודיבר כל מיני דברים משונים וחסרי הגיון. נשמע מאוד נסער, הזמין ויזה לארה"ב, 'באו"ם מחכים לו', 'הפעם יעזרו לו', 'העניינים הולכים ומסתדרים' וכדומה. חבל לי עליו".

150. בית המשפט רואה בפניות אלה מצד בן הדוד ראיה מכרעת ובעלת משקל רב. הן פותחות צוהר למצבו של המנוח בזמן אמיתי, מצד מי שמכיר את המנוח היטב, והוא מבין היחידים שהמנוח משתף בעולמו הפנימי. כפי שהתרשם בית המשפט באופן בלתי אמצעי, בן הדוד יודע להתבטא היטב, והדאגה שעולה מפניותיו היא כנה ובלתי מוסתרת. כשם שקבע בית המשפט קודם לכן, בן הדוד, לצד השכן, הוא מי שהביא מזור רב לחייו של המנוח ועשה עבורו מעשה בעל ערך שלא יסולא בפז. הוא הכיר את מצבו של המנוח מהעבר, וידע לזהות בזמן אמת את התדרדרות המנוח למצבים קיצוניים בהם חזה בעבר.

151. מחקירת בן הדוד עולה שלפי ראות עיניו, מצבו של המנוח בשנת 2003 היה קשה באופן משמעותי ממצבו בשנת 2004. משנשאל בהקשר הצורך בחתימת המנוח על ייפוי כוח לטובת בן הדוד והשכן, השיב בן הדוד:
"ב 2003 היו בעיות, ולכן חשבנו כך" (תמליל, ע' 54, ש' 9-26). בן הדוד הוסיף וציין:

ש: בוא, תראה. בוא תגיד לי מה היה ההבדל בין מה שאתה ראתה, בין מה שראית אותו בשנת 2003 לבין מה שראית אותו בשנת 2004? תאר לי את ההבדל, מה ראית ב-2003?

ת: הבדל גדול, הבדל גדול. ב-2004 הוא היה כאחד האדם.

ש: כן?

ת: עם התכונות, כל בן אדם יש לו את התכונות שלו.

ש: הבנתי. וב-2003?

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

ת: 2003, היו לו רצונות לאמריקה, לארצות הברית, היו לו רצונות מסוימים שאני חשבתי שזה לא מן הראוי שהוא יעשה אותם (תמליל, ע' 54, ש' 32-40).

152. כמו כן, בן הדוד אישר את האמור בפנייתו לעיל לד"ר קראקרה, שלפי ידיעתו האישית, ומשיחותיו עם המנוח אותה עת, בשנת 2003, המנוח לא נטל את תרופותיו:

ת: בשעותיו, בשעותיו הלא טובות, במרכאות,

ש: כן?

ת: 2003,

ש: כן?

ת: הוא אמר לי שהוא לא לוקח.

ש: הבנתי. ודיברת איתו,

ת: באמת הוא הזניח את הדבר הזה (תמליל, ע' 61, ש' 33-39).

153. בהמשך לכך, ומבלי לגרוע מן האמור, בית המשפט מוצא שהקביעה לפיה המנוח היה נעדר הכושר להבחין בטיבה של הצוואה המוקדמת, מתיישבת עם ממצאי המומחה ותפיסתו את מחלתו של המנוח, כבעלת מאפיינים קבועים, הגם שעוצמת הליקויים היתה נתונה לתנודות (תמליל, ע' 6, ש' 4-8, ש' 34-35). המומחה מצא משקל רב בעדותו של הרופא ד"ר קראקרה לפיה המנוח "אף פעם לא היה מאוזן מבחינה פסיכיאטרית, תמיד היו לו מחשבות שווא, תמיד חסר תובנה וחוסר השיפוט שלו מאוד לקוי (16, ש' 38-39). המומחה הוסיף וציין ש"הדברים האלה היו תנודתיים. מה שהיה חסר לי זו ראייה כוללת של המצב המנטלי של המנוח. זה מה שדוקטור קראקרה נתן במשפט הזה" (ע' 17, ש' 22-23; וגם ע' 21, ש' 21-22).

154. הרופא הדגיש שמעצם היותו של המנוח חולה סכיזופרן כרוני, הרי שהשיפוט החלקי והתובנה הלקויה ליוו אותו באופן קבוע (ע' 36, ש' 30 ואילך; ע' 42, ש' 8), כמו גם מחשבות השווא (ע' 37, ש' 31). גם המומחה הדגיש שאין לחפש קווים הגיוניים בהלך מחשבתו של האדם הסכיזופרן (ע' 23, ש' 27-28; וגם ע' 25, ש' 27-26). לפי נקודת מבטו של הרופא, המנוח לא היה כשיר באופן קבוע ומתמשך מלכתום על מסמכים משפטיים, ולדבריו:

"כי הוא חולה, השיפוט שלו לקוי, אם הוא רוצה לחתום על צוואה, אם הוא חתם, אני מניח שההחלטה שלו לחתום על הצוואה נובעת מהתכנים הפסיכויטיים שלו. כלומר השיקול הוא לא שיקול אנושי, חברתי. השיקול הוא מהחולי שלו. אם היה שואל אותי, הייתי אומר לו לא לעשות את זה" (ע' 40, ש' 18-21; וגם ע' 48, ש' 27 ואילך).

155. יש להוסיף בהקשר זה, שבית המשפט אמנם מורגל בהליכים הנוגעים לבטלות צוואה וכשרותם של מצווים, ויש לו את "הידיעה השיפוטית" הנוגעת להלך מחשבתם של בני האדם ככלל והדרך בה הם מביעים

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

- 1 רצונותיהם. לא כך בנוגע למצווה הלוקה בנפשו. בית המשפט חסר את "הידיעה השיפוטית" להלך מחשבתו
2 של המצווה הסכיזופרן הראנואידי. בית המשפט נדרש ביתר שאת ל"תרגום" הלך מחשבתו באמצעות
3 המומחים. עמדתם של המומחה והרופא, אותה הביעו באריכות ולפרטי פרטיה, מובילה את בית המשפט
4 למסקנה שגם הצוואה המוקדמת נחתמה מתוך חוליו של המנוח.
- 5 156. זה המקום לשוב ללשון הצוואה המוקדמת ממנה הבאנו לעיל. קריאתה לאור הממצאים הרבים אותם פרש
6 בית המשפט לאורכו של פסק הדין תגלה שלצוואה שתי פנים. הפשט העולה ממנה הוא ציווי כל עזבונו של
7 המנוח לבן. אך הדרש מפנה מקום לפרשנות אחרת אותה מוצא בית המשפט שרירה וקיימת. הזרקור אמנם
8 מופנה אל הבן, אך על הבמה ניצבת אמו. קשה שלא להתרשם שאמנם אין לשלול את רצונו של המנוח להטיב
9 עם בנו, אך המניע הנוסף, והעיקרי, שעולה מהצוואה המוקדמת הוא הצבת מכשול בלתי עביר בפניי האם
10 לשים ידה על פרוטה אחת מעזבונו של המנוח, גם אם באופן עקיף ובאמצעות הבן.
- 11 157. המנוח ציווה באופן מפורש בסעיף 3, שנפתח בהוראה המופנית לבן ש"לא יהיה רשאי להעביר כספים או
12 רכוש לאמו". אך המנוח לא הסתפק בכך והעמיד מעל הבן מפקחים מטעמו, לא אחד כי אם שניים, ותפקידם
13 אינו להטיב עם הבן כי אם להגבילו ולוודא שאמו אינה נהנית, ולו באופן העקיף ביותר מעזבונו. אין המדובר
14 בעניין של מה בכך. על מנת למנוע את האפשרות שהאם תהנה מעזבונו, אותה מוצא בית המשפט דחוקה
15 למדי, הטיל המנוח על הבן הגבלות מחמירות, שיש בהן משום החמרת יתר. הבן היה רשאי לפי הצוואה
16 המוקדמת ליהנות מהנכס על דרך המגורים בו או השכרתו בלבד. נאסר עליו למכור אותו כלל כי אם בתנאים
17 נקובים ובאישור. גם כל שימוש משמעותי בכספי העזבון הצריך אישור.
- 18 158. יובהר שרצונו של פלוני למנוע מאחרים שאינם יורשיו ליהנות מעזבונו, גם אם על דרך הגבלות דווקניות, אינו
19 מלמד על ליקוי נפשי. אך כשם שהובהר באריכות בפסק זה, ענייננו במצווה הלוקה בנפשו, הלוקה בשיפוט
20 המציאות המורכבת עבורו ממחשבות שווא. בית המשפט סבור אפוא שעל בסיס החומר הרפואי, כמו גם
21 עמדת המומחה והרופא, ועל בסיס פרשנות הצוואה לאור נסיבות העניין, יש מקום לקבוע שגם הצוואה
22 המוקדמת היא פרי מחלתו של המנוח.
- 23 159. בית המשפט מוצא שגם לגבי הצוואה המוקדמת מתקיימת זיקה בין מחלתו של המנוח לבין עריכתה, תוכנה
24 ומניעיו של המנוח. יובהר שבית המשפט התרשם מעדותה של האם באופן בלתי אמצעי, ומצא שלאחר
25 גירושה מהמנוח שיקמה את חייה, היא תלתה יתרה בבה ובציבות הנפשית, והיא לא הקדישה מאמצים
26 לשים ידה על רכוש או כספים של המנוח ולא הביעה עניין גלוי לעשות כן.
- 27 160. מאידך גיסא, עולה מהראיות שהאם היתה לא פעם מושא למחשבות השווא והסכיזופרניה ממנה סבל המנוח.
28 על האלימות הקשה שהפנה כלפיה הרחבנו לעיל ולמותר לשוב על הדברים. כזכור עוד, המנוח אושפז בבית
29 החולים בטירת הכרמל מיום 22.7.2001 ועד 7.11.2001. בסיכום האשפוז (אגד מסמכים סומן מת/5) צוין בין
30 השאר שהמנוח "טוען ששומע קולות דרך T.V אשר נותנים לו פקודות לחסל את גרושתו". מעדותה של האם
31 עלה שגורמי המקצוע והאם לא ביטלו איום זה כלאחר יד (ר' עדותה, ע' 24, ש' 25 ואילך). האם גם תיארה
32 את אמצעי הביטחון שנקטה בפעמים הבודדות שהגיעה לביתו של המנוח לשוחח (ע' 25, ש' 1 ואילך).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

161. **לסיכום**, על בסיס המסקנות המקצועיות ואפיון מחלתו של המנוח, והן על בסיס ראיות חד משמעיות מן הימים הסמוכים ממש ליום חתימת הצוואה המוקדמת, ומשום פער הזמנים הקצר בין שתי הצוואות והן על רקע מחשבות השווא של המנוח שכוונו בין השאר גם כלפי האם, וכמו כן על בסיס פרשנות הצוואה על רקע כל המנוי לעיל, **נקבע שהמנוח נעדר הכשירות להבחין בטיבה של הצוואה המוקדמת, ומן הדין ומתוקף הוראות סעיף 26 לחוק הירושה, להורות על בטלותה.**

הבקשה למינוי מנהל עזבון קבוע - ת"ע 15-06-11137

162. פועל יוצא מהכרעת בית המשפט והכרזתו על בטלות שתי הצוואות, הרי שניהול העיזבון או הקמת הקדש או מנגנון אחר לחלוקת העזבון, אינו נדרש.
163. ככל שסבור מנהל העזבון שזכאי לפסיקת שכר טרחה מן העזבון, רשאי להגיש בקשה מפורטת ומנומקת על פי דין לפסיקת שכר טרחתו.
164. ככל שניהול העזבון נרשם על פי דין על נכס או זכות, תימחק ההערה.

סוף דבר

165. בית המשפט קובע כדלקמן:

א. בקשת המבקש למתן צו קיום צוואה בתיק ת"ע 15-06-11099 – נדחית.
ב. בקשת המבקש למינוי מנהל עיזבון קבוע בתיק ת"ע 15-06-11137 – נדחית.
ג. התנגדות הבן למתן צו לקיום הצוואה בתיק ת"ע 15-06-13736 – מתקבלת, ומוצהר בזאת שצוואותיו של המנוח בטלות.
ד. המתנגד יגיש צו ירושה לחתימת בית המשפט.
ה. הערות האזהרה בדבר ניהול העזבון תימחקנה.
ו. מנהל העזבון הזמני רשאי להגיש בקשה כדין לפסיקת שכר טרחה כאמור.
ז. המבקש ישלם למתנגד הוצאות ושכ"ט בסך 20,000 ₪ (כולל מע"מ), תוך 30 יום מהיום.
ח. **המזכירות תבטל סעדים זמניים שניתנו בתיקים המנויים.**
ט. **המזכירות ותמציא את פסק הדין לצדדים ולמנהל העזבון הזמני ותסגור את כל התיקים.**
ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.
ניתן היום, כ"ה חשוון תשפ"א, 12 נובמבר 2020, בהעדר הצדדים.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 15-06-13736 מנהל העיזבון הזמני נ' האפוטרופוס – התנגדות לצו קיום צוואה
ת"ע 15-06-11137 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מינוי מנהל עיזבון
ת"ע 15-06-11099 מנהל עיזבון הזמני נ' האפוטרופוס - מתן צו קיום צוואה

אלה מירז, סגנית נשיא

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7